Kommunale kommandocentraler (KC) i Region II

Tilbage til forsiden.

Region II: Viborg, Ringkøbing og Aarhus Amter. Læs om de regionale kommandocentraler i Region II her.

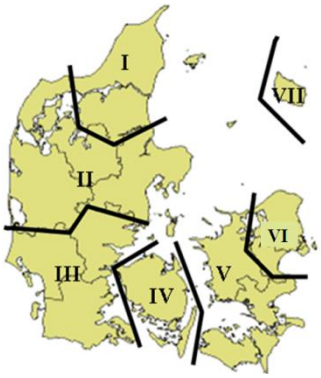

Har du flere oplysninger/billeder end i nedenstående håber vi du vil sende os en mail.

- Læs om det civile beredskab på kommunalt niveau her.
- Læs om kommandocentralerne generelt her.

Kortlægningen er et supplement til bogen "Danmarks dybeste hemmelighed. REGAN VEST – regeringens og kongehusets atombunker".

Indhold

Aarhus 1
Bjerringbro 5
Brande 7
Ebeltoft 9
Egvad 10
Grenå 12
Herning 14
Holstebro 18
Hvorslev 20
Ikast 21
Kjellerup 24
Lemvig 25
Morsø 28
Odder 30
Randers 31
Ringkøbing 35
Silkeborg 40
Skanderborg 47
Skive 50
Skjern 54
Struer 55
Thisted 56
Viborg 61

Aarhus

Aarhus KC lå på Viborgvej 57.

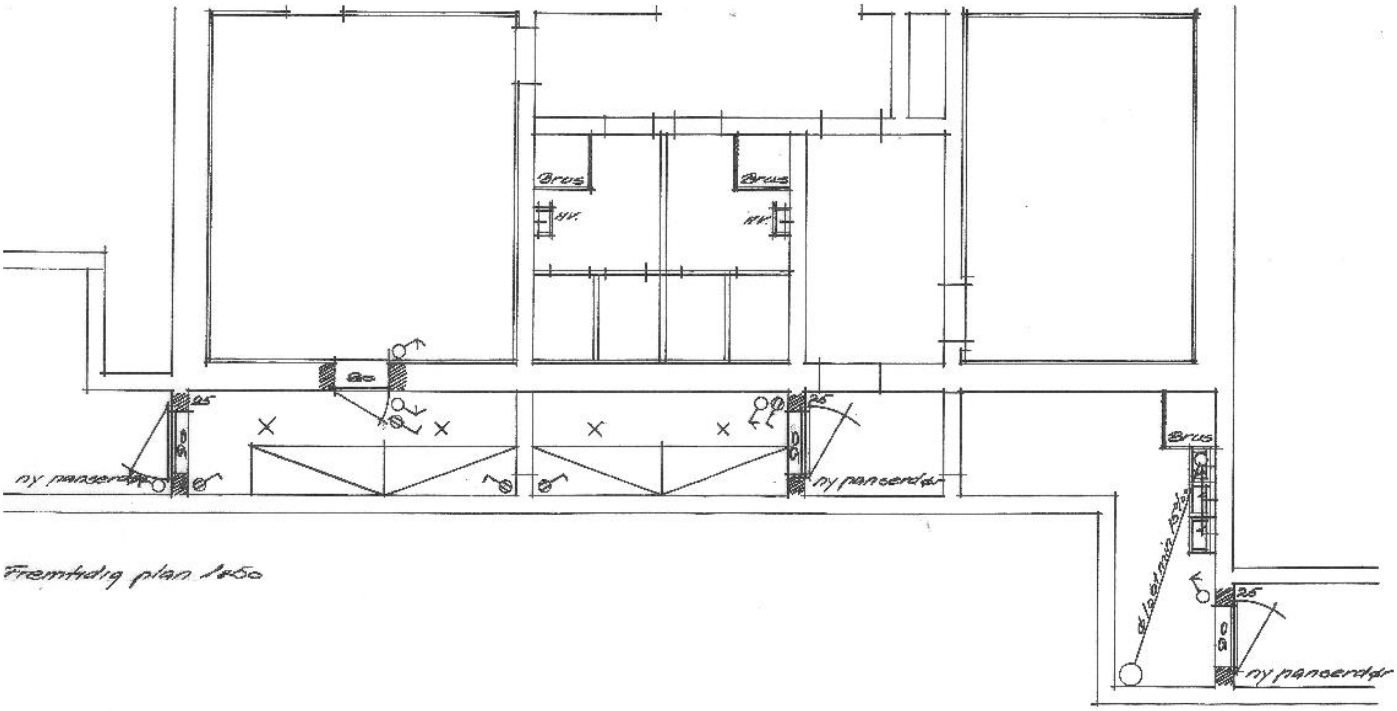

Kommandocentralen blev bygget om i 1985:

- *Indretning af sluserum: Gitterlåge blev udskiftet med ny panserdør, panserdørsparti blev sat op ved eksisterende indgang samt opsætning af bruseniche og 3 håndvaske*
- *Indretning af hvilerum: Opsætning af panserdørsparti ved bagindgang, udghugning for dørhul i væg til opholdsstue samt montering af 12 hængekøjer*
- *Tekniske installationer i sluse- og hvilerum: gulvafløb i sluserum, opstilling af gennemløbsvandvarmer, fremføring af vandinstallationer fra maskinrum samt diverse elinstallationer.*

Tegning udlånt af beredskabsinspektør Thorbjørn Jørgensen

Indgangspartierne. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Bunkeren – her situationsrummet – bruges i dag til depot. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Nødstrømsanlæg med dieseltank samt nød-luftrensningsanlæg. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Kommunen var en af de 20 kommuner uden for det storkøbenhavnske område, der efter beredskabslov af 1992 fortsat skulle etablere et udvidet redningsberedskab, der skulle kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger. Loven blev annulleret i 2002, men kommandocentralen blev opretholdt nogle år endnu.

Bunkeren blev i 2005-2006 besat af BZ bevægelsen, som først efter 7 ugers besættelse blev smidt ud af politiet.

Bunkeren, som den så ud efter af BZ havde forladt den. Den samlede regning for oprydning endte på 60.000 kroner. Ukendt fotograf.

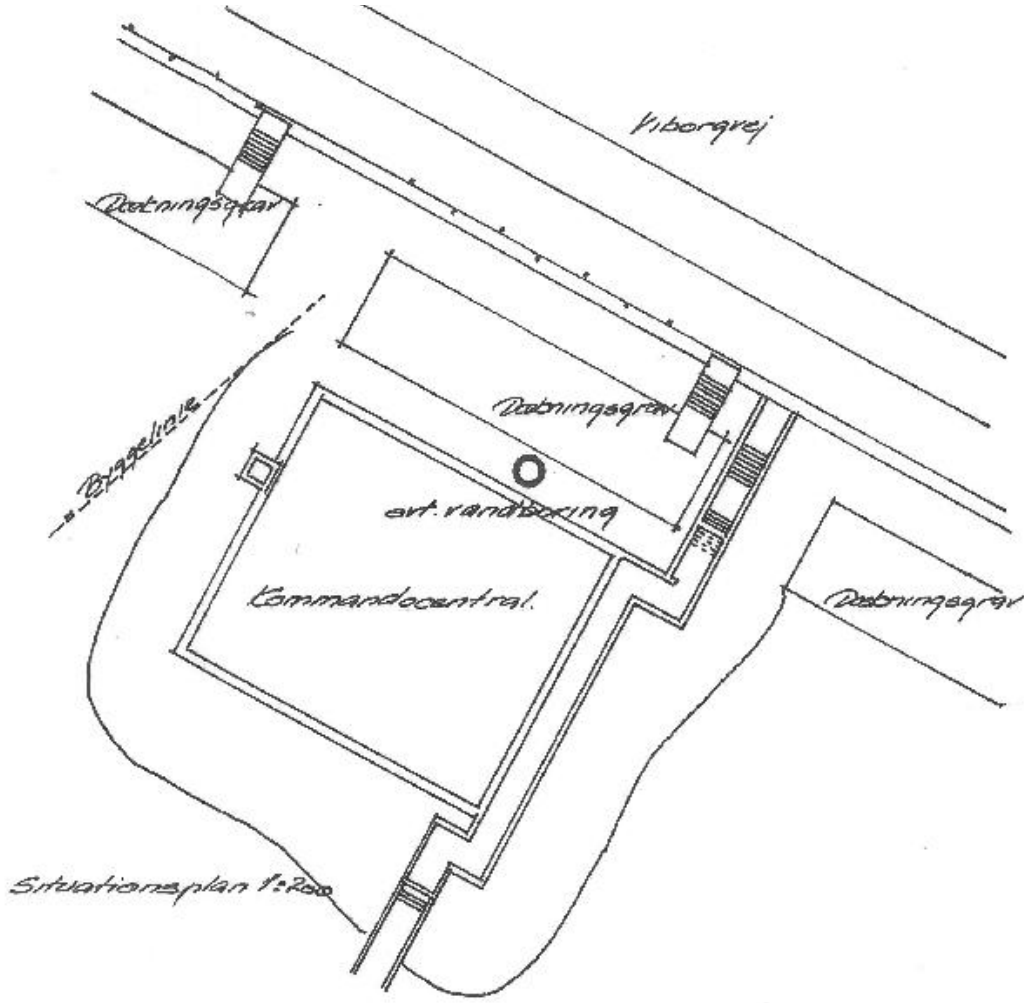

Bunkeren er på ca. 110 m2. Grundtegning udlånt af beredskabsinspektør Thorbjørn Jørgensen

Den kommunale kommandocentral eksisterer stadig men er overdraget til sport og fritid.

Som supplement til kommandocentralen oprettedes der – i lighed med i Storkøbenhavn – en række afsnitskommandocentraler i Aarhus i forstærkede kældre:

- Under Frydenlundskolen lå en alternativ kommandocentral, der samtidig havde funktion som Afsnitskommandocentral. Den står i dag formodentligt ubenyttet hen idet skolen lukkede i 2008.
- Under Elsted skole i Lystrup lå en afsnitskommandocentral. Så vidt vides bruges den i dag til skolefritidsordning.
- Under Tranbjerg skole lå der en afsnitskommandocentral.

Afsnitskommandocentralerne var dog primært en teoretisk mulighed eftersom der ikke er noget der tyder på, at de nogensinde blev indrettet til formålet.

Aarhus havde en "BASIS" med faglig tjeneste på beredskabscenteret "Kirstinesminde".

Beredskabet havde observationsposter i Hasle vandtårn, Brabrand vandtårn, Skåde skole i Højbjerg, Klintegården Skovvejen 44, Skt. Lucas kirke, LAVAC Viborgvej 51 samt Hotel Mercur Viby Torv.

Bjerringbro

Bjerringbro havde fra 1963 en KC i en del af kælderen på Nordre Skole.
I KC'en var der signalrum, stabsrum, køkken, garderobe og depot.
I signalrummet var der indrettet varslingsboks med sireneskab, otte telefonistbokse, pladser til signallederen og journalfører samt et opstillingsbord.
Omstillingsbordet havde 50 linjer: fire centralledninger, direkte ledninger til observationspost, politiet, udrykningsstationen, Midtjysk elforsyning, Regionskommandocentralen i Aarhus samt KC'en i Viborg.
I stabsrummet var der faste pladser til civilforsvarsledelsen, de nødvendige stabsmedarbejdere samt markerings- og korttavler.
Fuldt bemandet ville personellet udgøre 22 personer.

I 1984 erkendte man, at KC'en var blevet utidssvarende under krigshandlinger. Begrundelsen var:

- Manglende sprængstyksikring samt sikring mod nedfaldne bygningsdele
- Ingen gassikring
- Dårlig sikring ved radioaktivitet.
- Ingen ventialtionssystem
- Ingen reservestrøm eller vand
- Ikke acceptable opholds- og sovefaciliteter

Det blev ikke skønnet rimeligt at udbygge den daværende KC til tidssvarende kvalitet.

Da der skulle bygges en ny Falckstation i byen, blev der udarbejdet et forslag om at bygge en KC i tilknytning til denne.
Civilforsvarsstyrelsen havde i efteråret 1983 meddelt, at den den statslige bevilling til nye KC'ere i finansåret 1984/1985 var afsat til anden side. Styrelsen havde derfor henstillet til, at man lokalt undersøgte de muligheder der måtte være for at få tilskud til etableringen som led i de beskæftigelsesfremmende foranstaltninger.

Med civilforsvarsforliget af 29. juni 1984 blev det på landspolitisk plan vedtaget at styrke civilforsvaret – særligt det kommunale civilforsvar - betydeligt.
Bjerringbro fik derfor tildelt 3 mio. kr. til en ny KC, 132.000 til brandmateriel og 65.000 til udrustning til de styrker, der kunne risikere at skulle arbejde i krigsgasforurenede områder. Yderligere blev der udbygget et kælderrum i Rødkærsbro til offentligt beskyttelsesrum.

2/12 1986 skrev Civilforsvarsstyrelsen, at såfremt kommunen kunne anvise stedet, hvor en ny KC kunne placeres, havde staten den nødvendige bevilling til at påbegynde byggeriet allerede i foråret 1987 med færdiggørelse inden årets udgang; og ikke som forventet først i 1988-1989.
Byrådet godkendte byggeplanerne 22/12 1986 og 30/4 1987 blev projektet sendt i licitation.
Det første byggemøde blev holdt d. 11/6 1987. Byggeriet blev en smule forsinket men d. 11/2 1988 afleverede håndværkerne byggeriet. Telefoninstallation og inventar blev installeret i december 1989; ironisk nok få uger efter murens fald i Østtyskland.
1/2 1990 blev KC'en overdraget til kommunen.

Udgiften til KC'en var kr. 3.215.551, telefoniudgifterne kr. 250.000 og inventar kr. 90.000 (i datidens priser).

Bunkeren blev konstrueret til ca. 14 dages ophold for ca. 30-40 personer total uafhængig af omverdenen.

Eftersom bunkeren er så ny er det en af de mest moderne i Danmark.
Den er derved ekstra sikret mod elektromagnetisk puls (EMP), som opstår ved et atomvåbens sprængning. Alle installationer kommer ind i signal-/telefonrummet. Denne vault er sikret mod EMP.
Vandledningen og kloakinstallationerne var af kunststof, og kunne derved ikke føre EMP ind i bunkeren. Da kloakinstallationerne ligger under det offentlige net, måtte der etableres en spildevandspumpe.
Da el-installationerne var EMP-sikret kunne man ikke skabe jordforbindelse ved at koble på vandboringen. Man lagde derfor et meget tykt kobberkabel omkring hele bunkeren. Den øvrige sammenhæng blev skabt ved jernarmeringens forbindelse til dette kobberkabel. Indføringerne i vaulten (inkl.vaulten) blev forbundet med armeringen. Ligeledes blev alle installationer i hele centralen koblet til armeringen (hvilket kan ses ved kabelbakkernes fastgørelse på betonvæggen).
I daglig drift kørte man på offentlig vandforsyning. Reservevandforsyningen skulle egentlig have været egen boring, men da der ikke var noget vand i undergrunden på stedet, blev det en stor vandtank, som først skulle fyldes ved behov (i praksis var der minimum i tanken, som så løbende blev anvendt for at skabe cirkulation).
Nødgeneratoren havde en 1.200 liter olietank i maskinrummet. Generatoren kunne ved gasangreb startes fra ventilationsrummet, da maskinrum og gassluse ikke var rene områder.

Eftersom Den kolde krig sluttede omtrent samtidig med at KC'en var operationsklar, fik bunkeren aldrig nogen særlig rolle i beredskabet; og den teknologiske udvikling gjorde hurtig bunkeren forældet.
Bunkeren blev afviklet i 2002 og bruges i dag af en modelbaneklub.

Indgangen til bunkeren

Egeskovsskolen var udpeget som Udrykningsstation. Her skulle byens indsatsstyrke, politiets ordenskorps samt ambulancer fra Den statslige Ambulancetjeneste være indkvarteret.

Bjerringbro kommune er efter kommunalreformen i 2007 blevet en del af Viborg kommune sammen med en række andre små kommuner.

Den nye Viborg kommune kan udøve kriseledelse fra enten Viborg Brandstation eller Viborg Byråds Sekretariats mødelokale, afhængig af situationen.

Viborg Brandstation vil dog så vidt muligt blive foretrukket på grund af tilgængelig it og nødstrøm m.m.
Ifølge kommunens beredskabsplan kan den gamle Viborg Kommunes Kommandocentral på Nordre skole i Viborg benyttes i "særlige tilfælde".

Brande

Kommandocentralen i Brande blev opført under Præstelundskolen i 1965.
Bunkeren er på ca. 50 m2.

I årene 1965 til 1989 blev kommandocentralen brugt til øvelsesvirksomhed for det daværende Brande Civilforsvar. Herefter blev øvelsesvirksomheden delvist afviklet.

Indgangen under skolen. Panserdøren er af typen 434P01og er ribbet fra en tysk "Vesterhavs-bunker". Med ramme og det hele vejer den 640 kg og er 30 mm tyk. Foto: Fodslaw Brande

Kontor. Foto: Fodslaw Brande

Luftfiltreringen. Foto: Fodslaw Brande

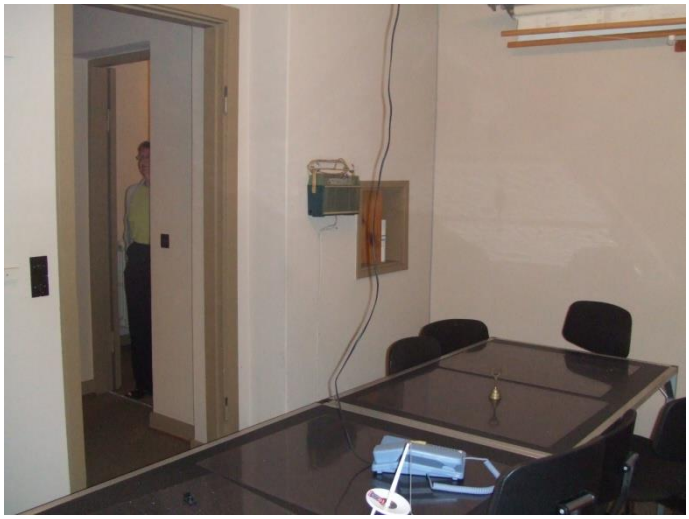

Situationsrummet. Foto: Fodslaw Brande

Signalrum. Foto: Fodslaw Brande

I 2007 blev de tekniske installationer afmonteret og bunkeren lånt ud til foreningen Brande Fodslaw.

Foreningen beklædt de indvendige vægge med gipsplader, satte reoler op og monterede automatiske fugtudsugninger. Der blev også renoveret i belysningen.

Brande kommune er efter kommunalreformen i 2007 blevet en del af Ikast-Brande kommune. Den nye kommunes krisestyring skulle som udgangspunkt foretages fra Ikast-Brande kommunes rådhus i Ikast, men tanken var, at kommandocentralen i Ikast kunne klargøres. Bunkeren blev imidlertid aldrig tilsluttet kommunens IT-netværk. Ikast KC'en blev siden oversvømmet og blev i 2021 sat til salg.

Ebeltoft

Artikel om Ebeltoft KC på Nørrealle 2, fra Jysk Koldkrigsforenings medlemsblad nr. 10, 2018

Et lille mirakel

Jysk Koldkrigs forening har igennem de sidste 5-6 år været i gang med at registrere alle civilforsvarets kommando-centraler fra Den Kolde Krig. P.T. har vi registreret godt 98 ud af ca. 120-125 nyere kendte kommandocentraler.

Udover de nyere kommandocentraler er der ca. 100 tidlige kommandocentraler, typisk oprettet under anden Verdenskrig og som fortsatte nogle år ind i Den Kolde Krig. For eksempel kan det nævnes at der indtil 1966 var 36 kommandocentraler alene i Storkøbenhavn. Efter 1966 kom antallet ned på 20 centraler. Disse tidlige centraler er i dag nærmest umulig at finde, speciel fordi de var operative i en periode hvor kommandocentralernes placering og indretning var hemmeligstemplet.

Det er ikke altid lige let at finder kommandocentralerne speciel nu hvor alle landets beredskaber er blevet sammenlagt på kryds og tværs. Nu er det vanskeligt at finde de rette personer der stadig kender til kommando-centralernes eksistens og deres placering. Vi har naturligvis fundet de fleste på grundlag af arkiv- og intensiv internetsøgning o.l. samt vores mange gode kontakter til beredskaberne og pensionerede CF'ere og andre samarbejdes partnere.

For ganske få dage siden fandt vi frem til en kommando-central som vi udmærket godt vidste eksisterede… men dens beliggenhed var et stort mysterium. Vi havde en fornemmelse om hvor den måske kunne ligge, men det var snak med lokale folk og et aktivt medlem af foreningen, der gjorde at vi fandt frem til bunkeren som nu er registreret.

Nedgangen til Ebeltoft KC, som ligger under et boligkompleks. I sin tid var der en ståldør ind til centralen, men i dag har boligselskabet sat en almindelig dør i, så det er ikke ligefrem Atombunker man først kommer til at tænke når man ser denne trappe.

Her ses rasterne af varslingspladsen. På vægen til højre anes placeringen af varslingstavlen og til venstre for radiatoren er telefon krydsfeltet placeret (meget tyder på at centralen blev nedlagt i starten af 90'erne, da der ikke er tegn på at der har været installeret GK-net). Læg mærke til lemmen i døren, det var her igennem signaler kunne sendes ind i kommandorummet på den anden side af døren.

Bunkerens ventilationsanlæg. Læg mærke til at der hverken er gasfilter eller støvfilter installeret, hvilket gør bunkeren til en kategori II bunker (KC, hvis bygningsmæssige beskyttelse er i orden, men som ikke opfylder alle krav vedrørende sikring og indretning). Desuden er der heller ikke en generator i bunkeren, men en generator kunne tilsluttes via et stik ved indgangen.

Kommandocentralens antennemast. Heller ikke denne mast kunne afsløre at der ligger en bunker i nærheden.

Egvad

Egvad kommune havde hovedsæde i Tarm.

Egvad kommunes KC blev tegnet af rådgivende ingeniører Hans H. Bay og Mogens Elkjær i 1968 og blev opført under brandstationen i Tarm (den nuværende Falck-station).

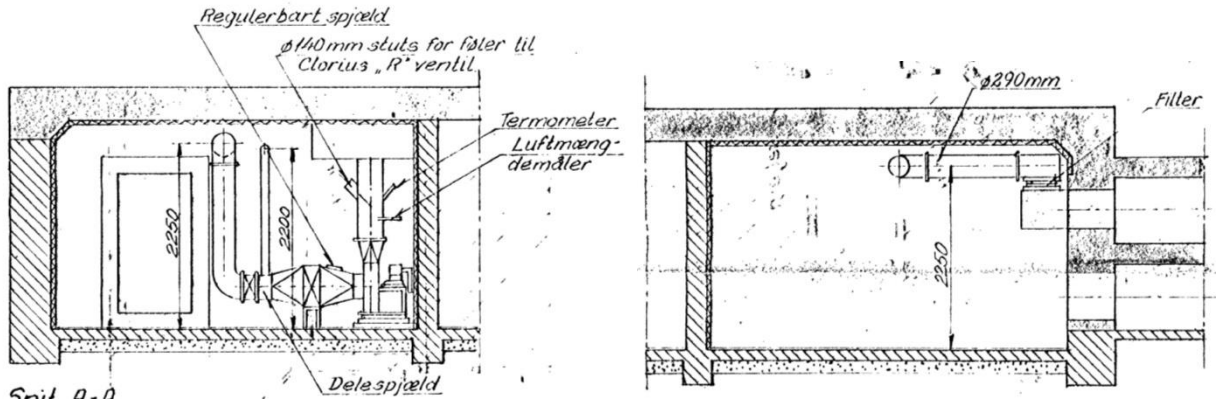

Ventilationsanlægget.

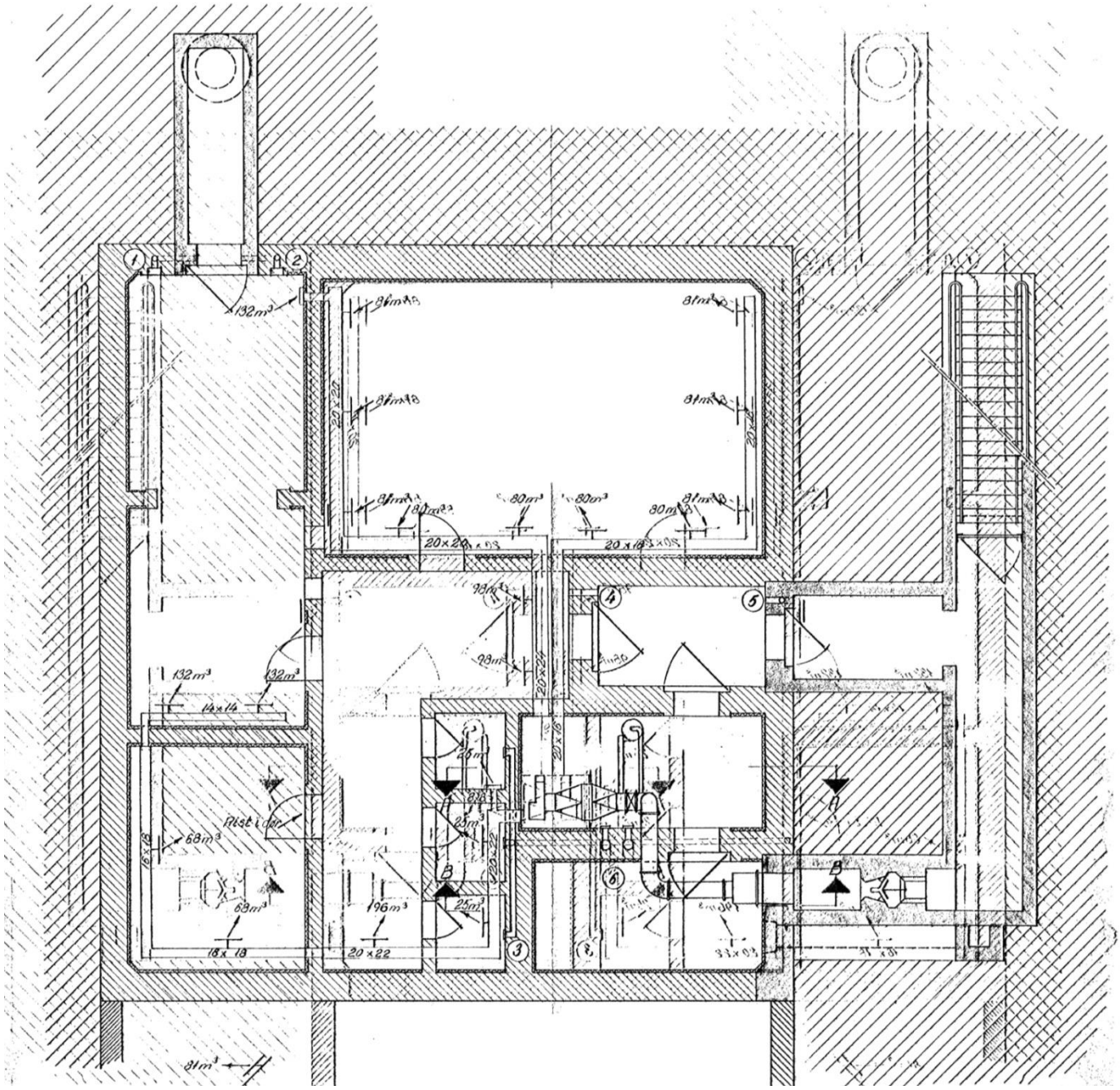

Grundplanen.

Egvad kommune er efter kommunalreformen i 2007 blevet en del af Ringkøbing-Skjern kommune.

Bunkeren i Tarm er derfor nedlagt og benyttes i dag til andet formål. Ringkøbing-Skjern kommune har ikke udført nye faciliteter, men har udpeget et lokale på rådhuset, der kan benyttes. Dette lokale er ikke sikret ud over kommunikationsmidlerne.

Har du flere oplysninger/billeder håber vi du vil sende os en mail. Der kan sandsynligvis laves en foto-aftale med stationsleder Steen Lund.

Grenå

Bunkeren er opført i 1985 lidt uden for byen ved Mølleskolen i Aalsø.

Indgangspartiet. Foto: Martin Pagh (til venstre) og Tommy Cassøe (til højre) 2013.

KC'en er på 195 m2. Den har egen antennemast og drikkevandsforsyning.

Af de gamle kommuner på Djursland var Grenaa Kommune den eneste, der skulle have en kommandocentral.
Kommunen var endvidere en af de 20 kommuner uden for det storkøbenhavnske område, der efter beredskabslov af 1992 fortsat skulle etablere et udvidet redningsberedskab, der skulle kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger (annulleret i 2002). Årsagen er den strategisk vigtige havn. De øvrige kommuner med særlige risici var Fredericia, Frederikshavn, Grenå, Kalundborg, Korsør og Nyborg kommuner.

Grenå kommune er efter kommunalreformen i 2007 blevet en del af Norddjurs kommune.

Norddjurs kommune valgte at have krisestyringslokaler på rådhuset. Krisestyringsrummene er ikke sikrede lokaliteter, da de alene er tænkt anvendt ved en større "fredsmæssig" hændelse.

I august 2010 besluttede Norddjurs Kommune at nedlægge Grenå-bunkeren som en operativ lokalitet og de tekniske installationer til den radioaktive målestation og nødstrømsgeneratoren blev derfor fjernet. Den årlige besparelse var ca. 29.000 kr.

Kommunen har forsøgt at finde andre der kunne anvende lokaliteterne uden held, så kommandocentralen er lukket ned.

Situationsrummet. Foto: Tommy Cassøe 2013.

Bunkeren har – som en af få kommunale KC'er et EMP sikkert rum. Foto: Tommy Cassøe 2013.

Signalrummet. Foto: Martin Pagh 2013.

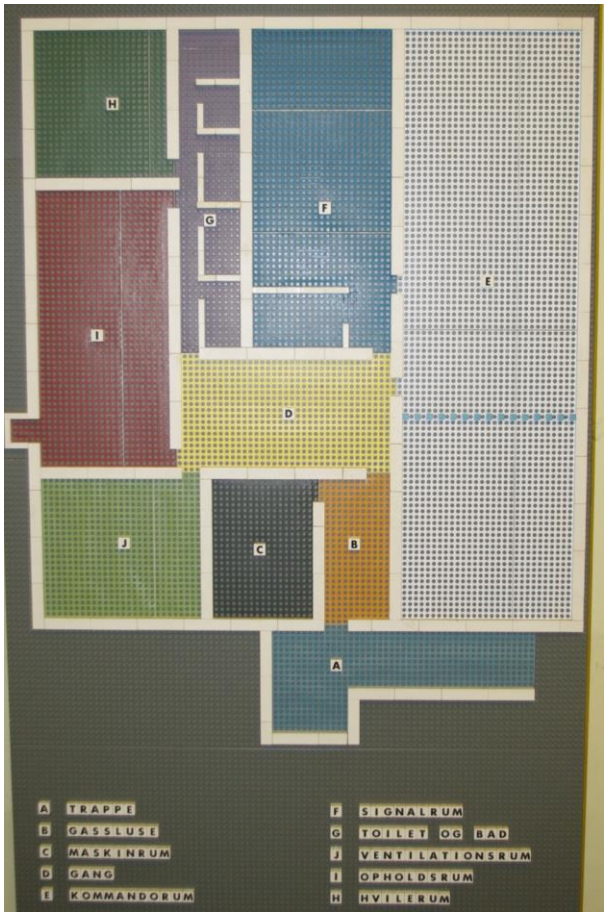

Grundplan. Foto: Tommy Cassøe 2013. Bunkerne i Aars, Morsø, Vejen, Tinglev, Tønder og Grenå er identiske.

Herning

Herning KC er bygget under Beredskabsgården på H. P. Hansens Vej.
Den blev taget i brug i 1968 og er på ca. 200 m2.

Kommandorummet. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

Signalrummet. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

Kommandocentralen havde tilknyttede observationsposter på Herregårdsparken, kirketårnet, Snejbjerg mv. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

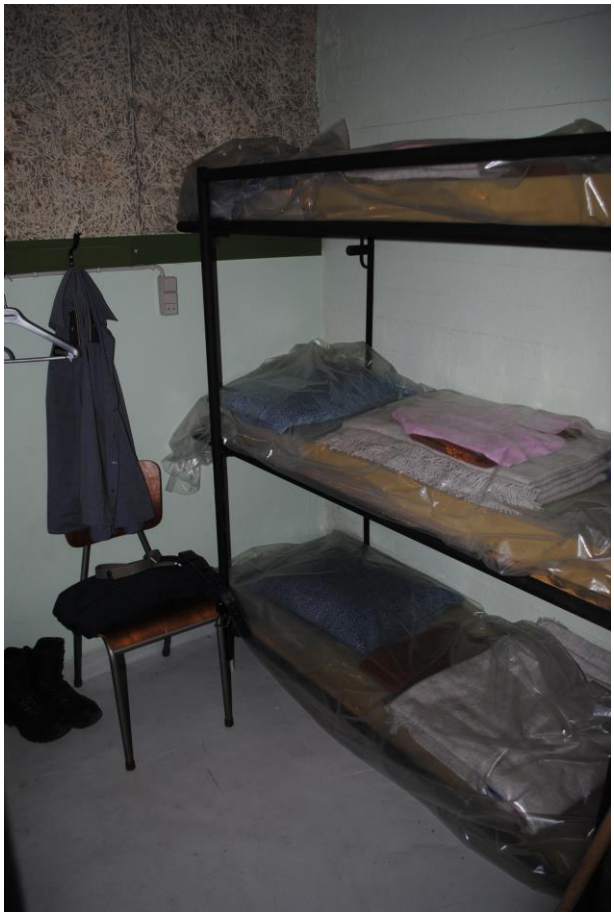

Sengetøj ligger stadig pakket ind i plastik. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

Nødgeneratorer, ventilationsanlæg, olietank mv. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

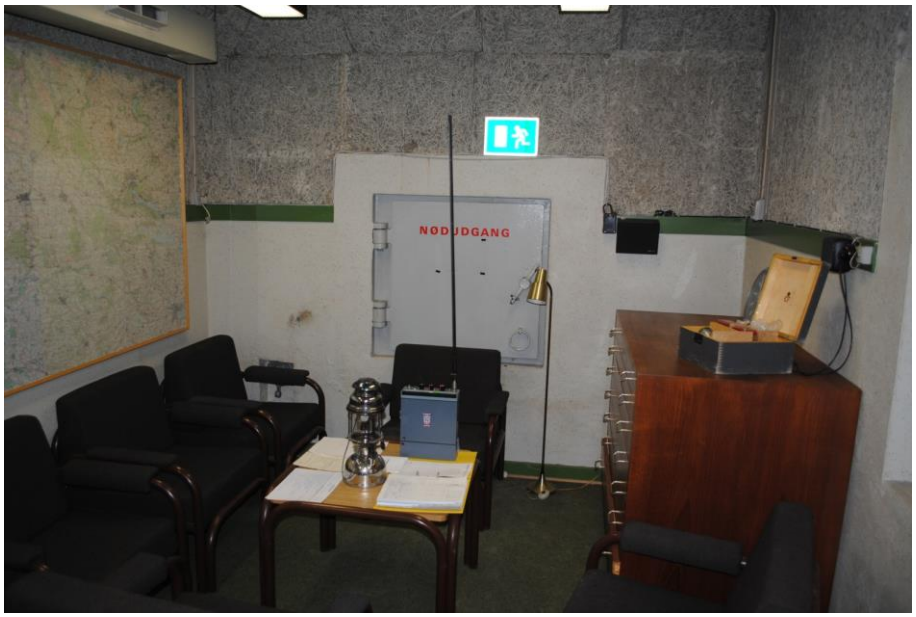

Nødudgangen. Foto: Tommy Cassøe, Jysk Koldkrigs forening, 2013.

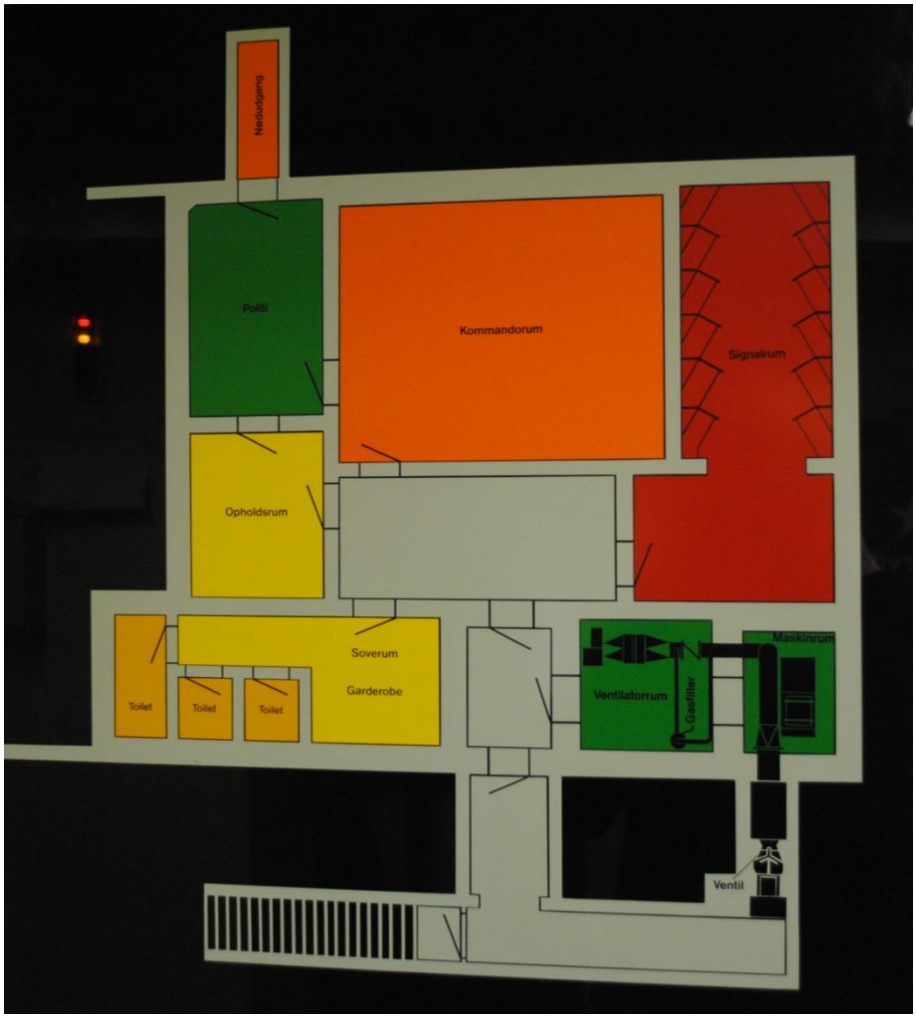

Grundtegning.

Kommandocentralen er i dag (2013) rimelig intakt med hensyn til bygningen, men tekniske anlæg er ikke længere tidssvarende. KC'en blev taget ud af beredskabsplanerne, da man nedlagde det krigsmæssige Beredskab. KC'en bruges nu (2011) en gang imellem til undervisning.
Kommunen vil i dag i stedet anvende forberedte lokaler på Rådhuset. Disse er ikke sikrede.

Holstebro

Holstebro KC havde under besættelsen en kommandocentral under det gamle rådhus.

I 1964 begyndte man at planlægge en ny på Døesvej ved gymnasiets sydvestlige hjørne.
Bunkeren blev indviet 8. august 1968. Den kostede 350.000 at opføre i datidens priser og er på ca. 200 m2. Den har egen vandboring, køkken og tre toiletter.

Kommandocentralen havde tilknyttede observationsposter oven på sygehuset, i vandtårnet på Døesvej og i Galgebakkerne.

Bunkeren blev brugt til øvelser indtil starten af 1990'erne.

Eftersom Den kolde krig da var slut var behovet for kommandocentralen blevet mindre, men kommunen skulle stadig holde den funktionsdygtig eftersom Politiets Efterretningstjeneste ønskede at bruge bunkeren til beskyttelse af kongehusets medlemmer i tilfælde af, at de var i området og behovet for beskyttelse opstod til de kunne fragtes til f.eks. REGAN VEST. Der blev derfor indkøbt nyt filter, der kunne bruges ved f.eks. miltbrand. PET afleverede nøglerne tilbage i 2010.

Bunkeren forvaltedes derefter af Hjemmeværnets Historiske Center i Holstebro

Bænken i gangen bruges også som opbevaringsrum til måleudstyr, kikkerter mv. Bunkeren blev malet i de nye farver i 1993.

Situationsrummet

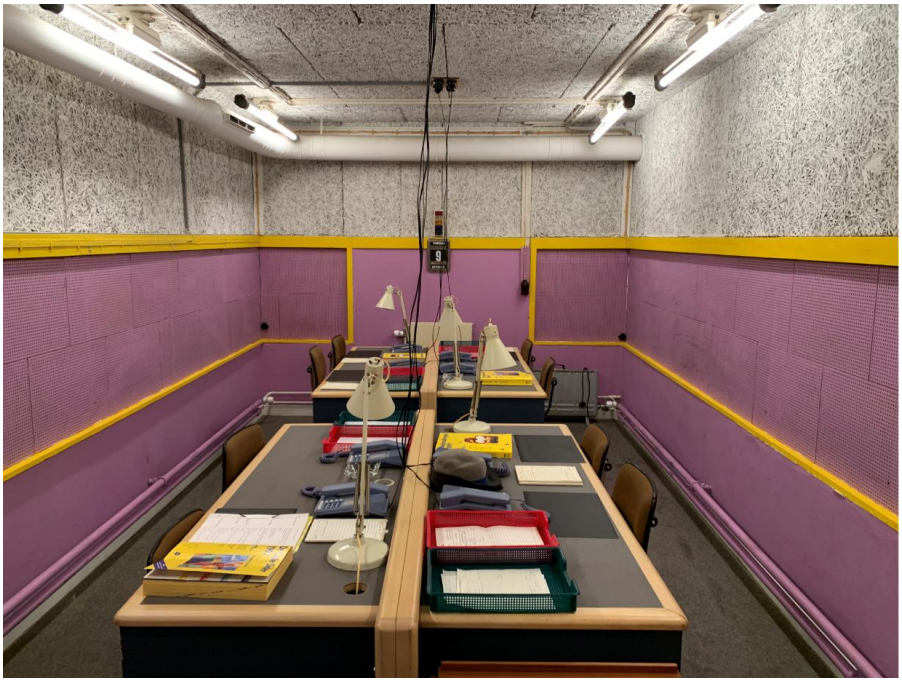

Et af flere kommunikationsrum

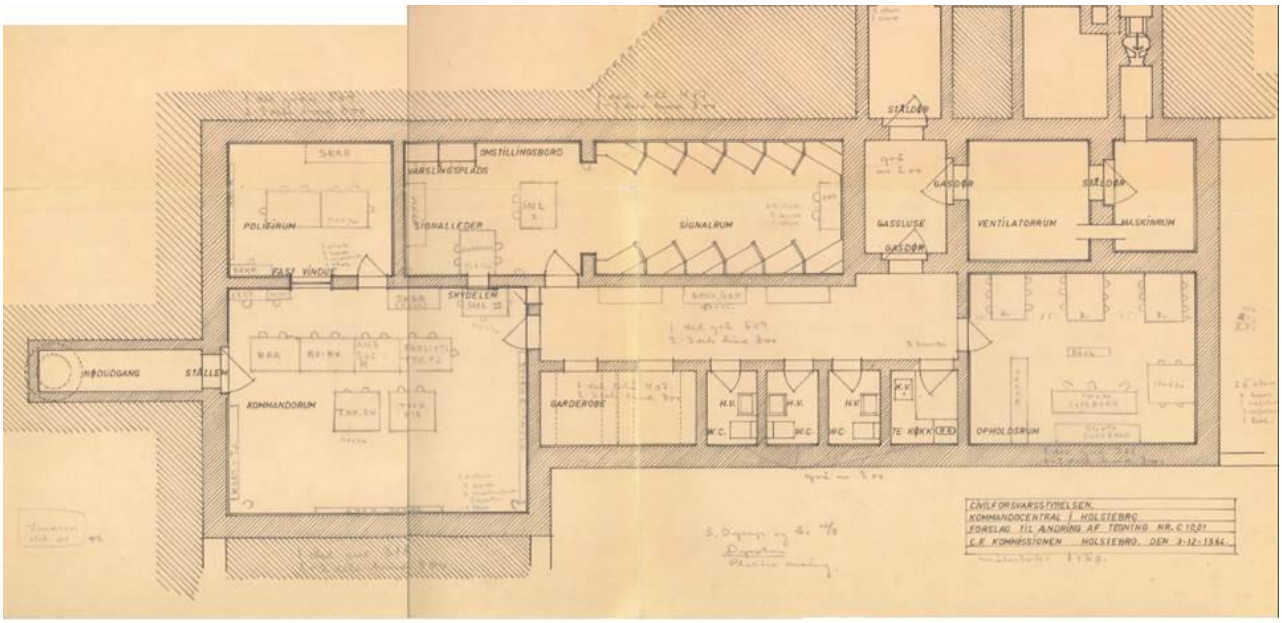

Grundplan.

Hvorslev

KC'en indgår ikke i de centrale oversigter over danske KC'ere. Det skyldes sandsynligvis, at kommunen var meget lille og derfor ikke var et civilforsvarsområde, der berettigede egen KC. Der er derfor formentlig en Kommandostation.

Hvorslev Kommune nedlagde i slutningen af 1990'erne deres Kommandostation.
Den var indrettet i et kælderrum på teknisk afdelings kontorgang.
Hvorslev og Bjerringbro kommune mente nemlig, at begge kommuner ville være bedst tjent med at lede fra én lokalitet, da der i så fald ville være brug for prioritering af de fælles ressourcer.

Har du oplysninger/billeder håber vi du vil sende os en mail.

Ikast

I Ikast var kommandocentralen placeret på forskellige adresser.

I en årrække var den under Østre skole, men denne kommandocentral var af midlertidig karakter.

I 1982 blev kommandocentralen flyttet til en ny adresse på Torvet i Ikast. Her blev kommandocentralen indrettet under Tinghuset, som Ikast kommune havde overtaget fra Staten. Også denne kommandocentral var af midlertidig karakter og med meget sparsomme installationer.

I 1987 blev der opført en ny kommandocentral på adressen Ellehammervej 4. Byggeriet blev betalt af staten som et led i et politisk forlig hvor en lang række af de daværende civilforsvarsfaciliteter blev styrket.
Bunkerne i Hadsund, Ikast, Karlebo, Hørsholm og Allerød er stort set identiske. Bunkerne har et bebygget areal på 207 m2 inklusiv trappe og nødudgang. Bunkernes indvendige areal er på 166 m2.
Det var på daværende tidspunkt en betydelig styrkelse af området, idet centralen blev udstyret med vandboring, nødstrømsforsyning, gassluse, overtryksventilering og et moderne telefonanlæg.
Opførelsesprisen var 3,2 millioner kr. i datidens mønt (kan ikke verificeres endeligt). Dertil kom en kommunal bevilling på ca. 300.000 kr. til inventar.

KC'en under opførelse – i to stadier. Ukendt fotograf, 1987.

Stabsrum. Foto: Martin Pagh 2013.

Signalrum. Foto: Martin Pagh 2013.

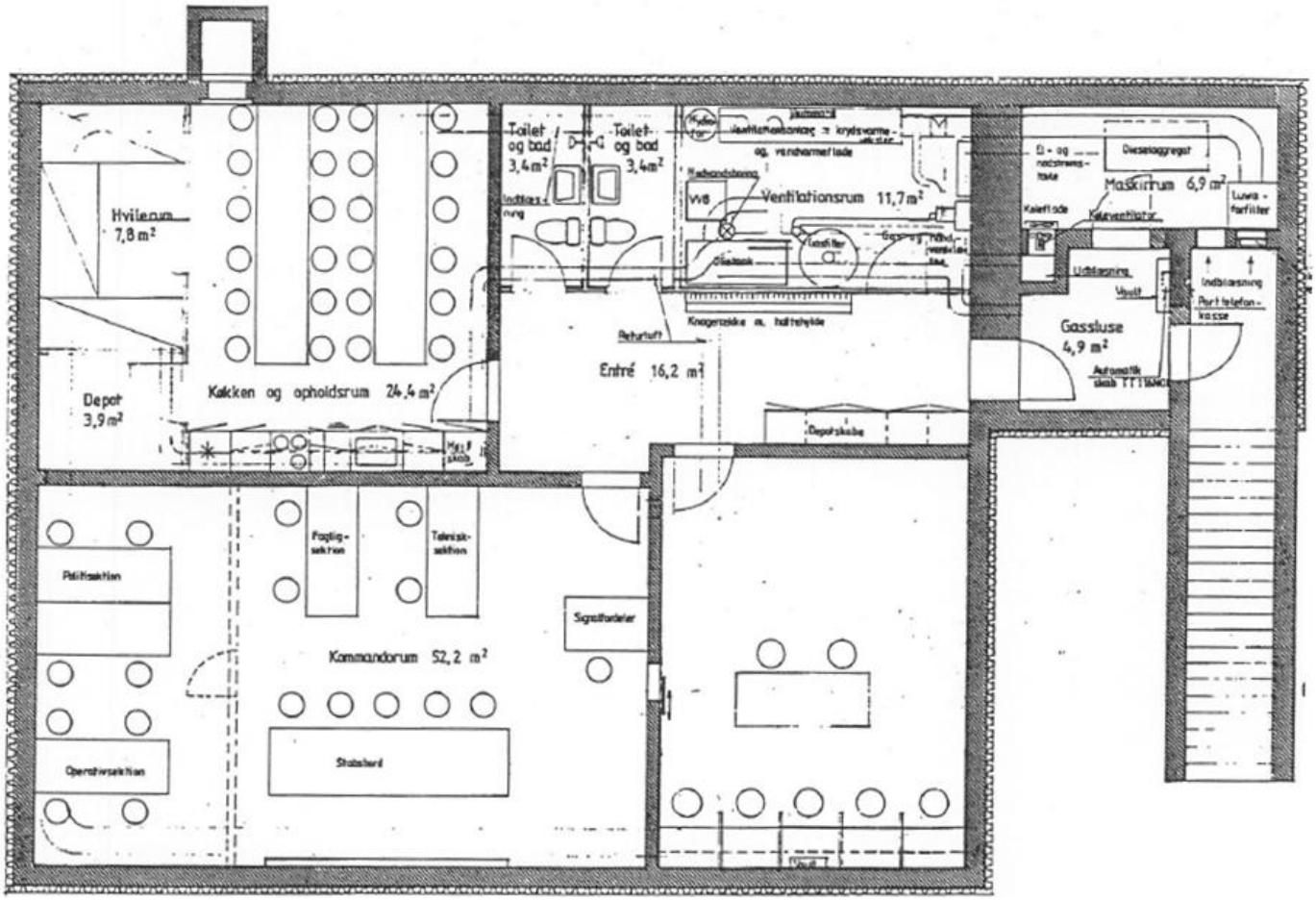

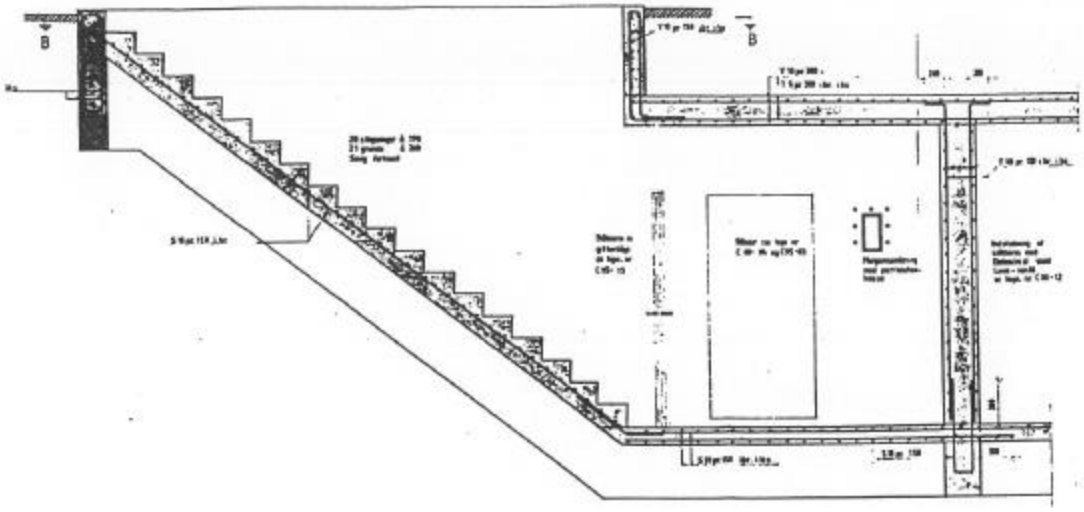

Grundtegning.

KC'en var i brug frem til 1998 hvor det kommunale civilforsvar i Ikast blev afviklet.
Centralen lå siden da ubenyttet hen.

Ikast kommune blev efter kommunalreformen i 2007 en del af Ikast-Brande kommune. Den nye kommunes krisestyring skulle som udgangspunkt foretages fra Ikast-Brande kommunes rådhus i Ikast, men tanken var, at kommandocentralen i Ikast kunne klargøres. Bunkeren blev imidlertid aldrig tilsluttet kommunens IT-netværk.
Dansk Koldkrigsforening fik i 2015 lov til at bruge kommandocentralen til deres skoletjeneste, men bunkeren måtte ikke opvarmes på grund af besparelser, så den var uegnet til formålet.

Får år senere blev bunkeren oversvømmet. I 2021 blev grunden sat til salg for 800.000. Bunkeren medfulgte, men billederne viste hvor ødelagt den var blevet af vandet. Ejendomsmægleren skrev: *"Der er på grunden opført en antennemast og bunker som var tiltænkt anvendt til kommandocentral i evt. krisesituation. Evt. nedbrydning og fjernelse af bunkeren og antennemasten foretages af køber og på købers regning.".*

Foto: Nordicals 2021

Kjellerup

Kjellerup KC ligger under Kjellerup skole (hovedblokken).
KC'en indgår ikke i de centrale oversigter over danske KC'ere. Det skyldes sandsynligvis, at kommunen var meget lille og derfor ikke var et civilforsvarsområde, der berettigede egen KC.
Af ukendte årsager indrettede Civilforsvarsstyrelsen alligevel en KC i 1968; sandsynligvis fordi det sikrede kælderlokale blev stillet til rådighed og fordi det blev aftalt der ikke blev brugt store resurser til avanceret nødstrøm, ventilationsanlæg osv. som ellers altid var standard.

Bagindgangen hvor friskluftanlægget kommer ud. Generatoren stod uden for i et cykelskur der nu er fjernet. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014.

Panserdør. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014.

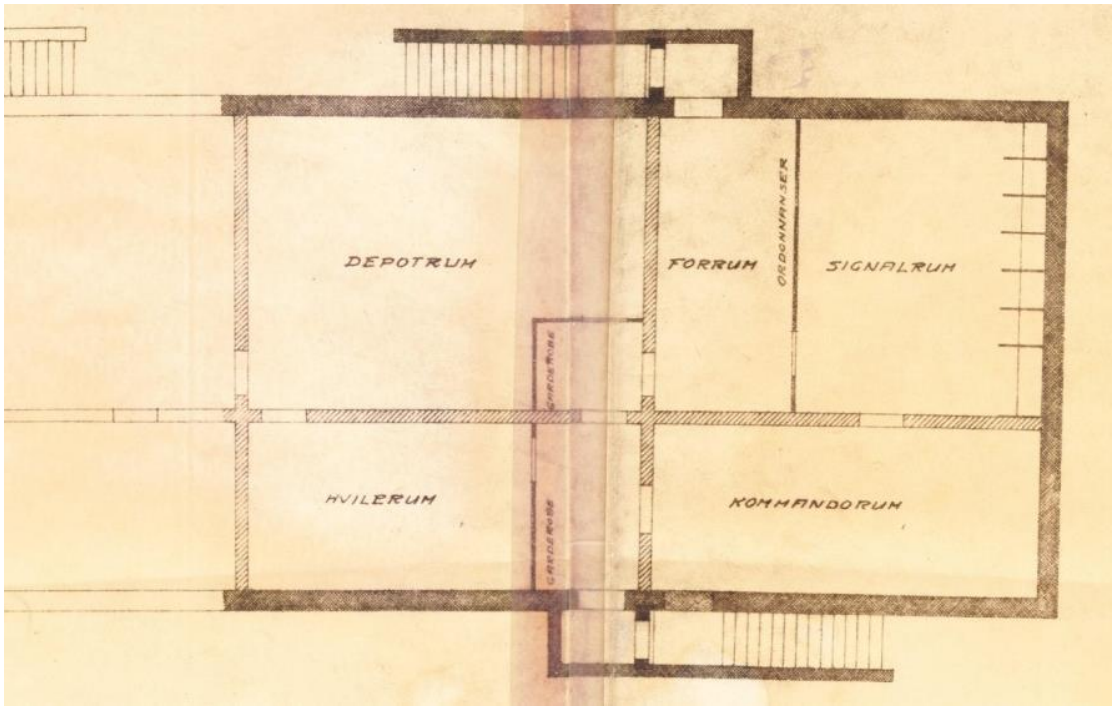

Grundtegning.

Bunkeren bruges i dag til opbevaring.

Lemvig

Bunkeren ligger under Christineskolen. Den er sandsynligvis opført samtidig med skolen i 1964.

Indgangspartiet. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening 2014

Situationsrummet. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening 2014

Styrke- og indsatstavlen i situationsrummet. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening 2014

Tasker til observationsposterne. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening 2014

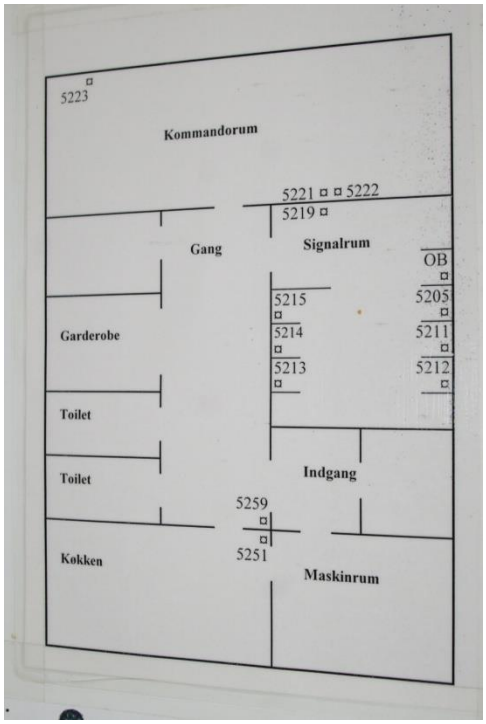

Stregtegning over bunkerens indretning. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening 2014

Kommandocentralen er fin og stod (som minimum) stadig i 2014 klar til brug.

I 2021 begyndte gymnasiet at holde autentiske øvelser i bunkeren i forbindelse med historieundervisning om Den kolde krig. Der blev blandt andet øvet i at håndtere konsekvenserne ved en atombombe ved kasernen i Holstebro. Eleverne skulle finde ud af, om og hvordan borgerne skulle evakueres. "Hvad gør vi ved dem, der er kommet til skade, og hvordan får vi slukket de brande, der er opstået på strategiske steder rundt om i byen?". Der blev diskuteret, forhandlet om lån af materiel hos andre grupper og kigget på kort, mens de eleverne blev fodret om oplysninger om den ene katastrofe efter den anden. Lokalavisen Lemvig 2. juni 2021

Morsø

Morsø kommune har en bunker liggende på Nørrebro 140 i Nykøbing M.
Bunkeren er bygget i 1987 og fungerer stadig, men er ikke en del af det kommunale beredskab længere.

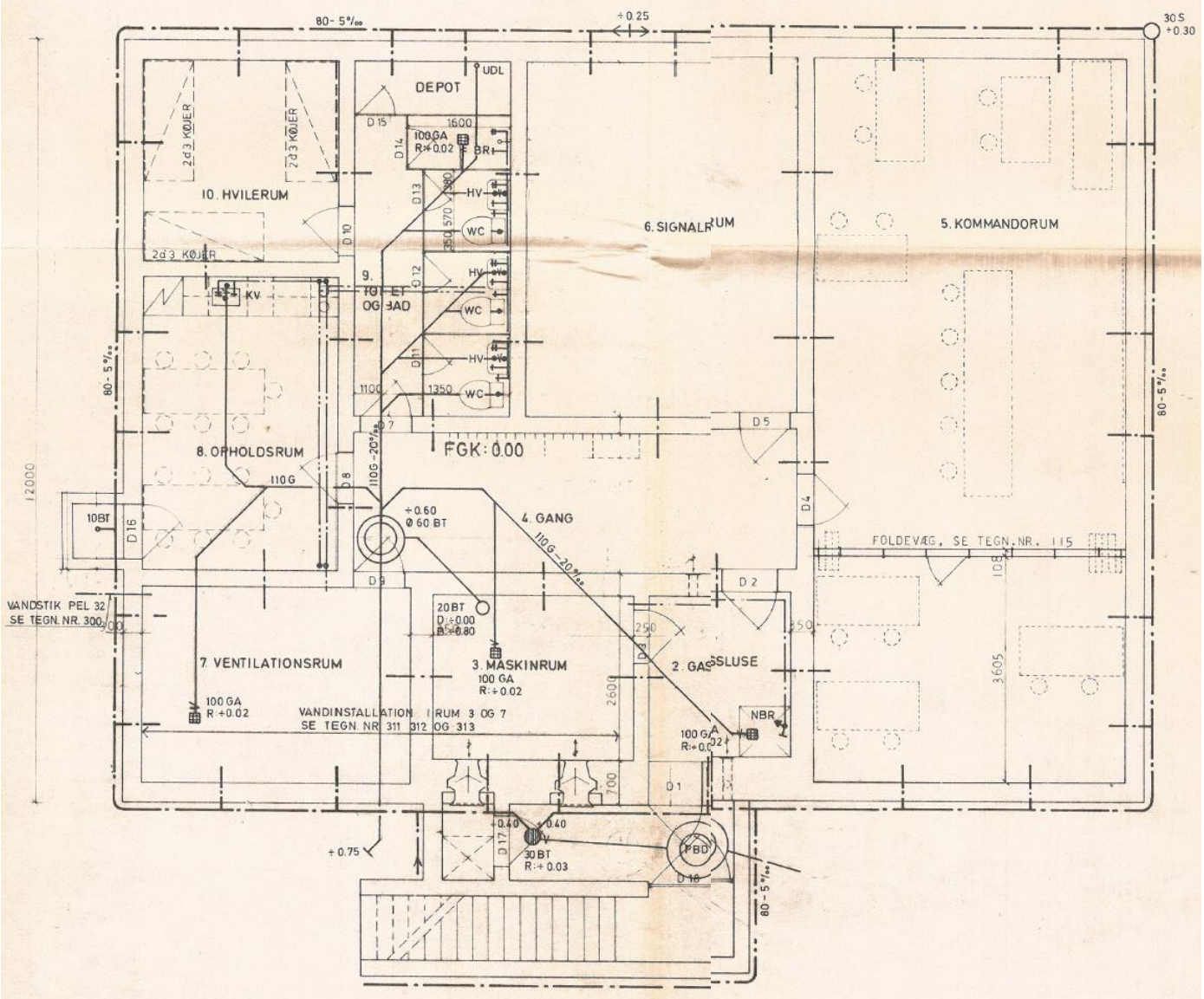

Grundtegning udarbejdet af det rådgivende ingeniørfirma Kristian Rahbek A/S fra Hellerup. Bunkerne i Aars, Morsø, Vejen, Tinglev, Tønder og Grenå er identiske.

Som det så ofte sker med bunkere, rammes de af vandskader. Det skete også for denne ca. 2018. Inventaret tog stor skade og blev kasseret. Bunkeren har siden da stået tom, men de tekniske installationer virker stadig (2022).

Foto i Nordjyske 30. oktober 2022

Odder

Kommandocentralen i Odder kommune er opført omkring 1965, og er på ca.130 m2. Den ligger delvist under Parkvejens skole. KC'en er i en stand så den i princippet stadig kan anvendes. Den bruges til opbevaring og mindre øvelser og er fortsat en det af kommunens beredskab. Odder kommune har også indrettet faciliteter på Rådhuset til en krisestyringsstab.
Det er blevet hævdet, at den har haft status som en slags "Dronningebunker", hvor kongehuset kunne søge tilflugt når de var på disse kanter – til de kunne nå at blive fragtet til REGAN VEST. Dette er ubekræftet.

Nedgangen. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Situationsrummet – med en atypisk opstilling af bordene. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Køjesenge og nødudgang. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Signalarbejdsplads. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Randers

Randers KC ligger i parkanlægget på Vestre Bakkevej og er på ca. 300 m2. Den er opført i 1954 af ingeniørfirmaet A. J. Moe.

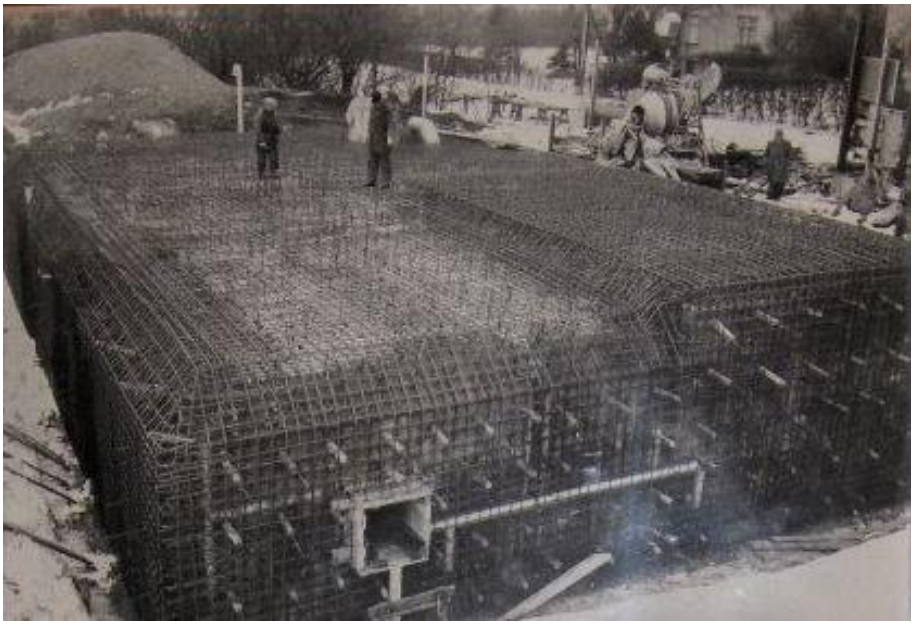

Bunkeren under konstruktion. Ukendt fotograf.

Nedgangen: Foto: Dan Christian Jensen 2011.

Master. Foto: Dan Christian Jensen 2011.

Situationsrummet inkl. Kort over Randers. Foto: Morten Sandvad Jensen 2012.

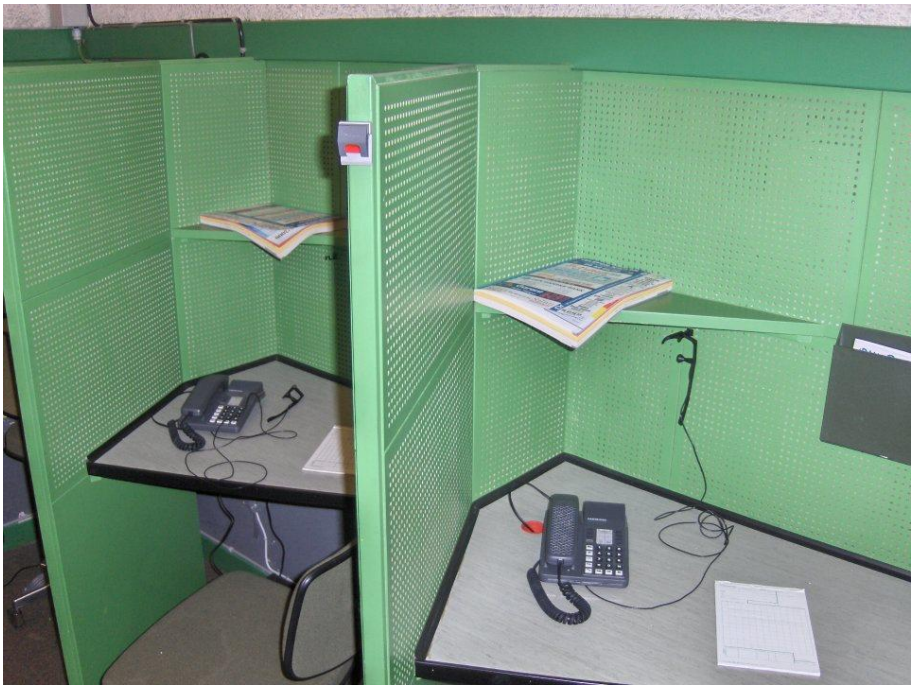

Signalpladser i signalrummet. Foto: Frederik Storgård Simonsen 2012.

Spise- og hvilefaciliteter. Foto: Morten Sandvad Jensen 2012.

El, nødgenerator og ventilationsanlæg. Foto: Morten Sandvad Jensen 2012.

Kommunen var en af de 20 kommuner uden for det storkøbenhavnske område, der efter beredskabslov af 1992 fortsat skulle etablere et udvidet redningsberedskab, der skulle kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger. Loven blev annulleret i 2002 og siden da har bunkeren ligget ubrugt hen.

Randers KC har efter Den kolde krig haft status som en slags "Dronningebunker", hvor kongehuset kunne søge tilflugt når de var på disse kanter – til de kunne nå at blive fragtet til REGAN VEST.

Indvendig står bunkeren nu (2014) næsten som i 1954, men der er foretaget opgraderinger af installationerne. Bunkeren er nu åbnet som museum. Link her.

Ringkøbing

I krigens første år havde kommandocentralen lokaler i kælderen under politistationen. Dette var hensigtsmæssigt fordi politimesteren samtidig var luftværnschef og fordi luftværnskontoret ligeledes havde lokaler på politistationen.
Gasbeskyttelsestjenesten havde udrykningsstation i kælderen i kreditforeningsbygningen, men i 1942 måtte gastjenesten forlade kælderen på grund af uoverensstemmelser mellem Statens civile luftværn og kreditforeningen.
Kommandocentralen overtog derefter kælderen i kreditforeningsbygningen.

I 1951 sender chefen for Ringkøbing civilforsvarsområde et brev til hærens bygningstjeneste og civilforsvarsstyrelsen, hvori han anbefaler, at de 5 bunkere som tyskerne lod opføre til beskyttelse af banegården under besættelsen blev brugt af det civile beredskab som beskyttelsesrum, vandreserve, civilforsvarsgård (senere beredskabsgård) – og som kommandocentral.
Civilforsvarsstyrelsen (den senere Beredskabsstyrelse) godkendte planerne og Hærens bygningstjeneste overdrog bunkerne til civilforsvaret i Ringkøbing.

I august måned 1955 var "bunker III" – en model L410A operativ som kommandocentral.
Bunkeren ligger ved Vester Kær.

I KC'en var der hvilerum med køjer til 2 ordonnanser, maskinrum til varme og ventilationsanlæg, rum til telefonomstillingsbord og radioanlæg, melderum med 6 meldepladser et bord til meldelederen og journalføreren og kommandorum til civilforsvaret og til politiet. På grund af kommunens mellemstore størrelse var den lokale Politimester nemlig repræsenteret i KC'en (eventuelt via Politimesterrepræsentant).

Bunkeren havde ingen nødstrømsaggregat men et strømkabel leverede strøm til bunkeren direkte fra elværket som kun lå 200-300 meter væk.

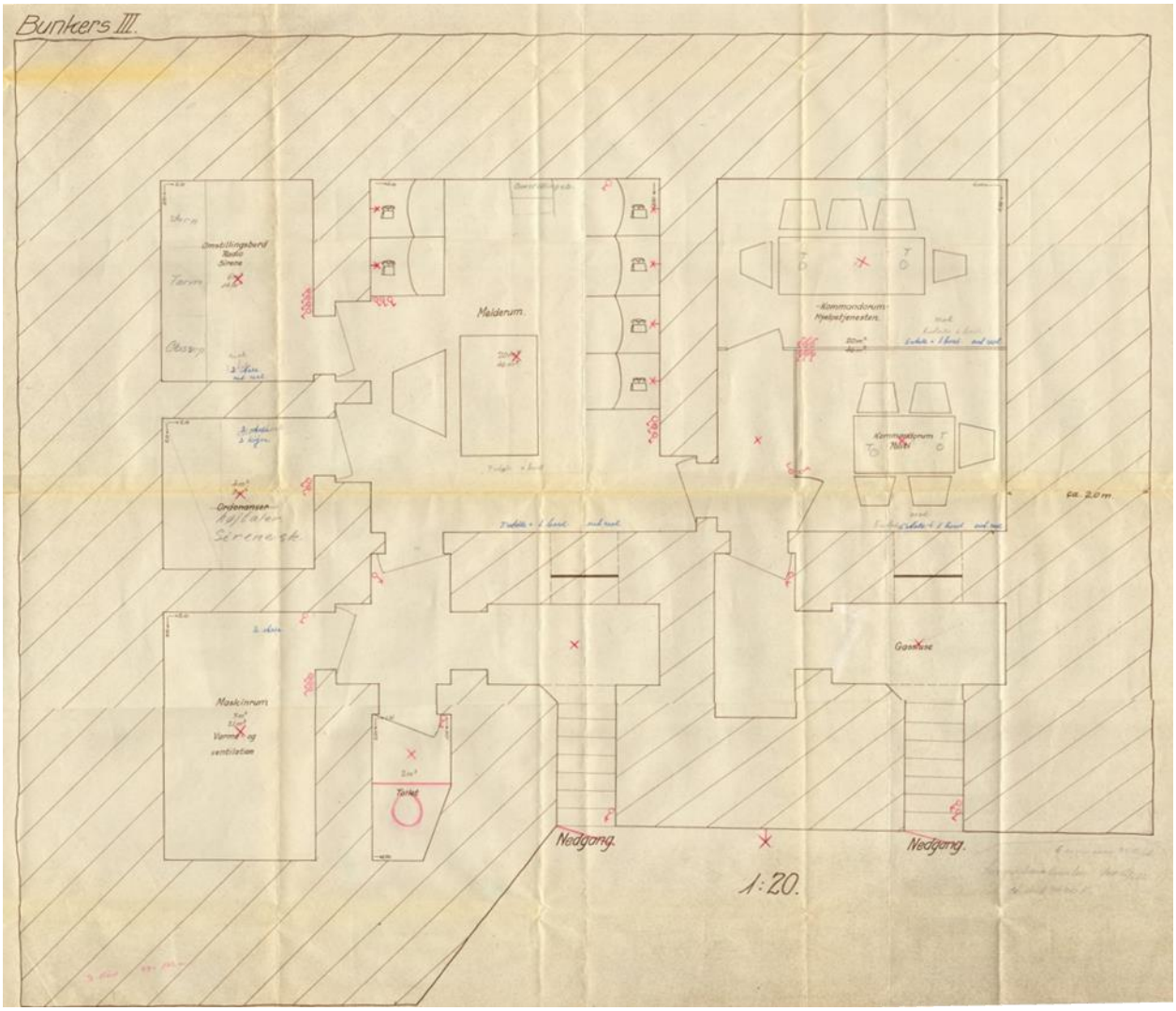

Grundtegning fra 1955 – dvs. fra før bunkeren blev udvidet. Det kan være svart at læse, men I øverste højre hjørne er der indtegnet telefon-ordonanser til KC'erne i Tarm (Egvad kommune) og Skjern. Udlånt af Tommy Cassøe.

Efterhånden som byen – og kravene til civilforsvaret – voksede, blev KC'en for lille. Så i 1971 begyndte planlægningen til en udvidelse af kommandocentralen og d. 26. marts 1973 blev den nye og moderne kommandocentral indviet.

Den nye tilbygning bestod af 7 rum: en forgang og et lille depotrum, gassluse med bruser, et nyt ventilationsrum, et nyt maskinrum med nødstrømsaggregat, et opholdsrum med et lille tekøkken, flere telefonstik samt to nye toiletter.

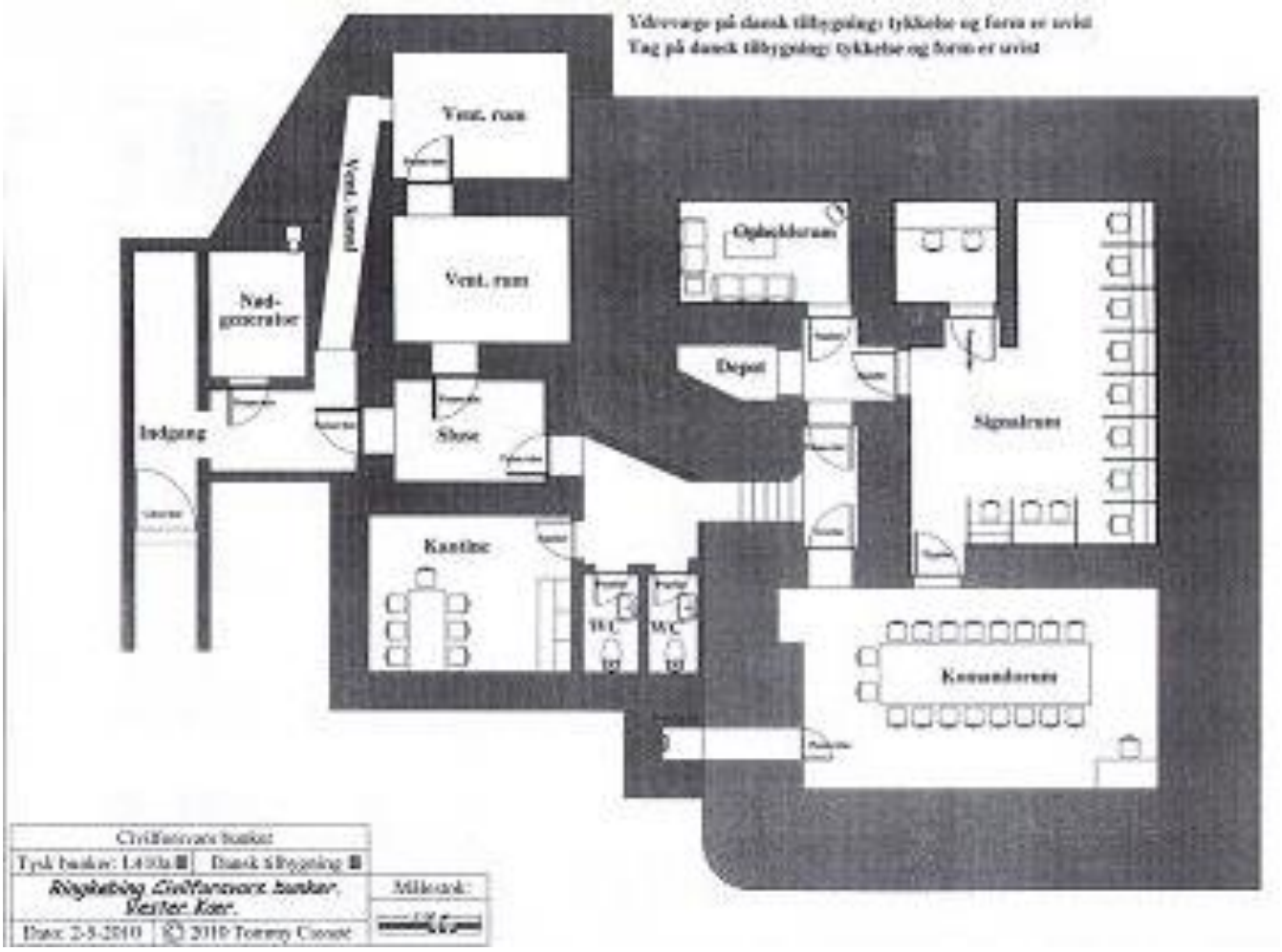

Grundtegning. Den højre halvdel er den oprindelige tyske bunker fra før den blev KC og den venstre er tilbygningen.

I forhold til grundtegningen fra 1955 ses det også at flere vægge på helt op til 1 meter tykkelse er fjernet i den oprindelige bunker, hvilket har gjort kommandorummet og signalrummet meget støre. Politiet har fået kommandorum i det gamle maskinrum og den ene indgang er lavet om til en nødudgang. Udlånt af Tønnes Schrøder.

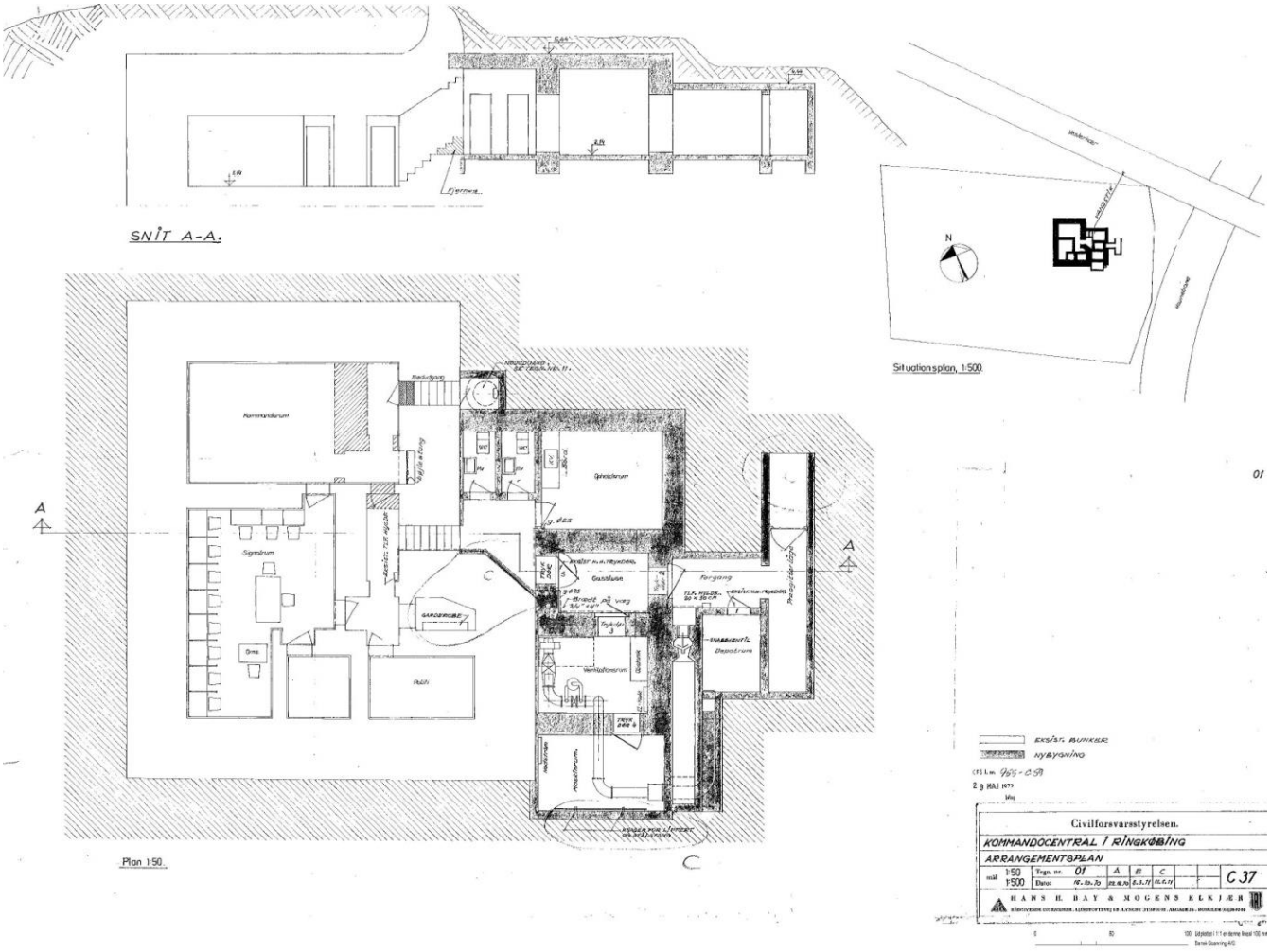

Grundtegning, der også viser bunkerens vertikale tværsnit.
Af ydervæggenes tykkelse ses det også tydeligt, at kravspecifikationerne til holdbarhed af en KC langt fra var lige så skrappe som de krav tyskerne anvendte til deres bunkere. Forskellen skyldes, at det ikke var ventet, at en fjende ville bombe en civil kommandocentral hvorimod tyskernes bunkere var militære og derfor et legitimt mål. Udlånt af Tønnes Schrøder.

Omkring 1993-94 blev bunkeren nedlagt som kommandocentral, og det meste af inventaret blev fjernet.

For at bruge bunkeren til noget fornuftigt brugte Civilforsvaret den til at træne røgdykkere i. Det foregik sådan at man satte ild til store tønder med benzin rundt om i bunkeren og så sendte man røgdykker ind for at slukke ilden og finde personer (dukker) i rummene.

I 1999 indhentede kommunen tilbud på nedbrydning af bunkeren ved bortsprængning - men det frarådede nedbrydningsfirmaet, da der ville ske alt fore skader på nabo-bygningerne.

Bunkeren er stadigvæk intakt bygningsmæssig, men den er overgået til privat eje, da vinduesfabrikken Velfac købte jord til en tilbygning og fik bunkeren med i handlen. Grunden er hegnet ind og aflåst, da Velfac har en afprøvnings og forsøgsstation oven på bunkeren.

Indgangen til bunkeren, som den ser ud i dag. Foto: Tommy Cassøe 2010.

Til venstre: Et kik gennem den store jerndør fra gasslusen og ind i den lille fordelingsgang. Længst væk i baggrunden ses trappenedgangen til den gamle del. Til højre: Trappenedgangen til den gamle del af bunkeren. Foto: Tommy Cassøe 2010.

Kommandorummet. I baggrunden ses nødudgangen (en lille jerndør). Til højre i det lille indhak var garderobe for alle tjenestegrenscheferne. Foto: Tommy Cassøe 2010.

Ringkøbing kommune er efter kommunalreformen i 2007 blevet en del af Ringkøbing-Skjern kommune.
Ringkøbing-Skjern kommune har ikke opført nye faciliteter, men har udpeget et lokale på rådhuset, der kan benyttes. Dette lokale er ikke sikret ud over kommunikationsmidlerne.

Bevaringsforeningen har i 2009 som led i kulturfestivalen Mørke inviteret publikum ned i den gamle KC.

Har du oplysninger/billeder håber vi du vil sende os en mail.

Silkeborg

Læs den spændende historie om Silkeborg KC i Jysk Koldkrigsforenings medlemsblad:

SILKEBORG KC – FØR OG NU

Af: Jysk Koldkrigs forenings bestyrelse

FORHISTORIE

Under anden Verdenskrig var Silkeborg et selvstændigt luftbeskyttelsesområde (senere kaldet civilforsvarsområde) det vil sige at byen skulle have sin egen civilbeskyttelse (senere civilforsvar) af en vis størrelse der blev defineret ud fra indbyggerantallet i byen som på det tidspunkt var over 14.000 indbyggere. Da Silkeborg mod syd gennemskæres af jernbaneterræn og mod nord af søer, således at forbindelserne mellem de forskellige bydele kunne afskæres eller vanskeliggøres ved beskadigelse af viadukter og broer, var byens luftværnsorganisation opdelt i 3 afsnit.

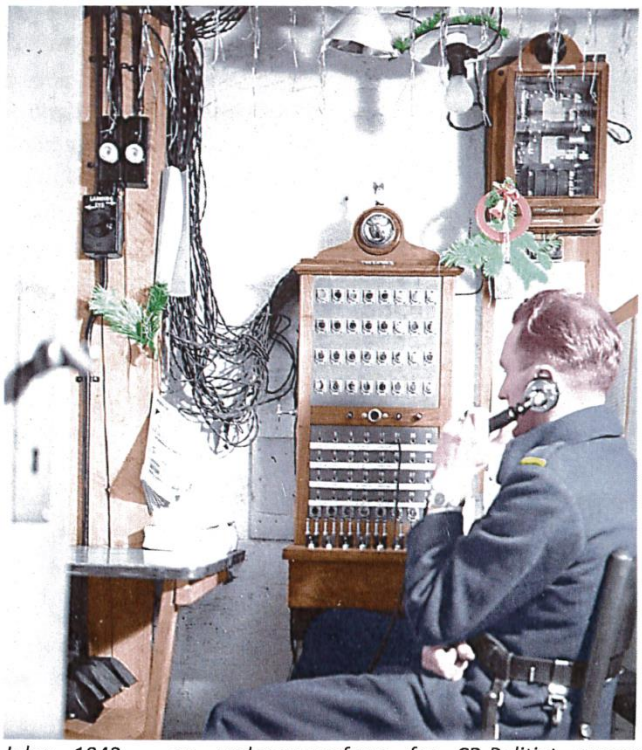

Julen 1943 – en undergruppefører fra CB-Politiet passer omstillingsbordet i kommandocentralen under politistationen. Læg mærke til at der kommer lys ind gennem vinduet hvilket betyder at der ikke er luftalarm på det tidspunkt hvor billedet er taget. Havde der været luftalarm ville vinduet være tildækket af en jernplade så fragtmenter fra en eventuel eksplosion ikke kunne trænge ind i rummet.

På Chr. 8's vej i kælderen under politistationen lå byens kommandocentral og på nordsiden af Langsø i kælderen under et plejehjem lå afsnitskommandocentral kaldet afsnit III og mod vest på Vestre Skole lå afsnitskommandocentral II. Disse afsnitskommando-centraler kunne, hvis forbindelsen til hoved kommandocentralen blev afbrudt fungere selvstendigt inden for eget område.

Da krigen sluttede 4-5. maj 1945 var arbejdet ikke slut i kommandocentralen. Der blev opretholdt dag og nattevagt i centralen helt frem til den 31. maj hvor nettevagten blev ophævet. Dagvagten blev opretholdt helt frem til den 14. september 1945. Her efter blev personalet hjemsendt men centralen var stadig operativ men i dvaledrift.

I efteråret 1947 blev det tilladt at nedlægge kommandocentralerne i hele landet på betingelse af at politimestrene udpegede lokaler beliggende uden for bykernen der hurtigt kunne indrettes som kommando-central hvis det skulle blive nødvendig. Kommando-centralen under politistationen bliver formodentligt nedlagt i 1947.

Da Danmark blev medlem af NATO i 1949 blev Civilbeskyttelsen (CB) som havde stået lidt i stampe siden krigens afslutning, omdannet til Civilforsvaret (CF). Nu skulle en helt ny organisten bygges op på fundamentet af det gamle beredskab fra krigen. I den forbindelse blev der oprettet en ny kommandocentral i Silkeborg. Centralen havde til huse i kælderen under Vesterbo på Vestergade. Vesterbo der på det tidspunkt var et kompleks af ældreboliger, opfyldte lige til nød og næppe kraven til en kommandocentral.

Under et af blokkene på Vesterbo ligger Silkeborgs nye kommandocentral.

KOMMANDOCENTRALEN PÅ SANATORIEVEJ

Civilforsvaret i Silkeborg var ikke helt tilfreds med kommandocentralen under Vesterbo, der bar stor præg af at være en midlertidig løsning hvor forholdene ikke var i orden. Derfor begyndte CF i 1960 at se sig om efter nye lokaler, og da plejehjemmet "De gamles hjem" (senere kaldet "Ramstruplund") på Sanatorievej stod til en større tilbygning var det en oplagt mulighed for at bygge en helt ny og moderne kommandocentral. Forslaget om at bygge en ny kommandocentral under De gamles hjem (Ramstruplund) blev vedtaget og ingeniør Ramsing fra Civilforsvarsstyrelsens egen rådgivende ingeniørfirma A.J. Moe i København gik i gang med at projektere centralen og den 23/10-1961 var tegningerne klar og byggeriet kunne begynde.

Den 3. februar 1964 blev kommandocentralen overdraget til civilforsvarskommissionen i Silkeborg, ved en reception under stor medie bevågenhed.

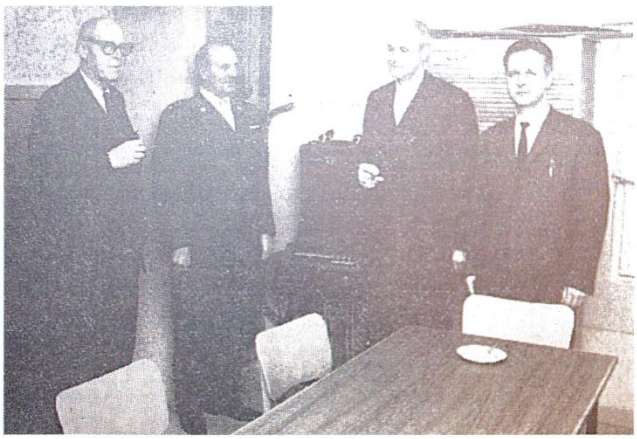

I signalledernes rum ses her fra venstre ingeniør Rsmsing, regionsleder H.P. Stensgaard, politimester Feilberg Jørgensen og civilforsvarets daglige leder, bygningsinspektør Knud Lisberg.

Overdragelsen af kommandocentralen fra staten til Silkeborg CF foretoges at regionslederen fra CF-region 2 i Århus, H.P. Stensgaard der i sin tale blandt andet sagde *"efter loven om civilforsvar er en central som denne nødvendig. Hvor alvorligt, man ser på sagen fra statens side kan ses af, at staten ikke alene betaler opførelsen, men også et årligt tilskud til driften. Så længe verden er, som den er, er det nødvendigt at bygge kommandocentraler som denne, men lad os håbe, at den aldrig må blive taget i brug til det, den egentlig er beregnet til. Til gengæld vil man her have et udmærket uddannelsescenter, hvor samarbejdet kan foregå under de bedste forhold, og det er ikke mindst vigtige. Civilforsvaret i Silkeborg har her fået sit hjem, og jeg håber, det må blive benyttet efter fortjeneste."*

Den nye kommandocentral på godt 200 kvadratmeter havde kostet 250.000 kr. og beløbet blev betalt af staten. Centralen er opbygget med 60-75 cm. Tykke mure og lofter af jernbeton der kan holde radioaktivstråling ude og der er støv- og gasfilter foran ventilationsanlægget. På de første tegninger var det meningen at nødstrømsgeneratoren skulle så på en sokkel i ventilationsrummet, men det endte med at generatoren blev placeret i er lille rum helt ude ved trappe nedgangen til bunkeren. Meningen med det var at generatoren var benzindrevet og derfor meget brandfarlig.

I bunkerens lille maskinrum var der en benzin drevet nødstrømsgenerator far firmaet DAE (Dansk Akkumulator & Elektro-motor-fabrik A/S i Odense)

Ved overdragelsen i 1964 manglede kommandocentralen en vandboring til nødvandsforsyning af bunkeren som kun var koblet på det kommunale vandforsyning. Ligeledes manglede centralen alle telefon installationer der først blev monteret senere. Da alle installationer var klar blev der afholdt en stor signaløvelse med det formål at kontrollere at alle installationerne i bunkeren virkede som de skulle.

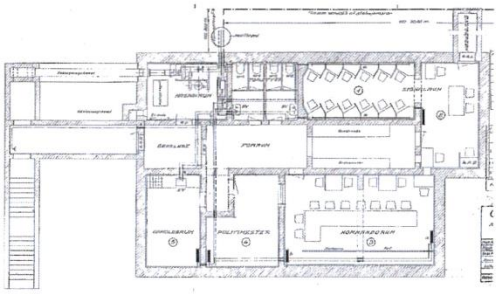

Tegning af kommando-cenrtalen 23/10-1961

Civilforsvaret i Silkeborg havde i starten af 1950'erne og 60'ern, svært ved at skaffe frivillige så den nye kommandocentral var en stor hjælp da der nu var egnede lokaler til øvelser og uddannelse af signal – og stabstjenesten. Det viste sig også hurtigt at centralen var med til at flere og flere meldte sig ind i civilforsvaret i Silkeborg.

Punktum for CF-øvelse

Civilforsvaret i hele Midtjylland har været i sving i denne uge. Det har drejet sig om en beredskabsøvelse i civilforsvarsregion to, hvor signal- og varslingstjenesten blev prøvet igennem. Afprøvningen sluttede med en øvelse i aftes, hvor signal- og varslingstjenesten i Silkeborg blev »kørt« igennem i kommandocentralen på Sanatorievej i Silkeborg. På billedet ses et glimt fra aktiviteten i bunkeren. I baggrunden overværer politikommissær Sten Andersen, der er politimesterens repræsentant på stedet, og civilforsvarsinspektør Werner Pedersen, »slagets« gang.

Avisartikel fra 1. december 1978 hvor der blev afholdt en stor regions øvelse hvor alle KC'er og civiladministration i region II deltog.

I kommandorummets modsatte ende var der mulighed for af uddanne signalpersonalet i signalteknik.

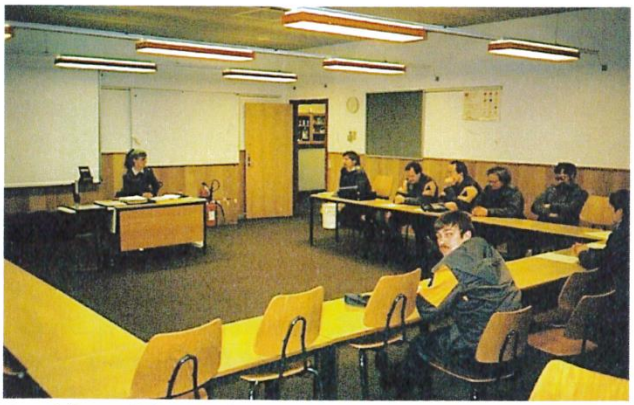

Samtidig med den nye kommandocentral fik civilforsvaret også 2 undervisningslokaler i kælderen under Ramstruplund.

Den 14. november 1985 anmodede civilforsvarskommissionen kommunen om en byggetilladelse til at modernisere kommandocentralens ventilationsanlæg, elanlæg og en nødvandsboring. På anmodningen står der:

"Hermed vil vi for civilforsvaret søge om godkendelse af følgende ændringer i kommandocentralens indretning. Ændringerne består i, at ventilationsanlægget sikres med eksplosionsventil og støvfilter. Samt vand- og elinstallationer. "

Eksplosionsventilen og det nye støvfilter blev indkøbt. Men af en eller grund startede arbejdet aldrig og byggetilladelsen blev forældet.

I 1990 blev byggetilladelsen fra 1985 fornyet og denne gang gik arbejdet i gang. I det lille maskinrum overfor nedgangen til bunkeren blev den gamle benzin drevne generater med tilhørende 20 liters benzintank demonteret, og erstatte af en ny diesel generator. Inde i ventilatsionsrummet blev bunkerens gamle sandfilter tømt og en eksplosionsventil blev monteret. Fordelen ved eksplosionsventilen er at den lukker til hvis der sker en større eksplosion udenfor bunkere og forhindre lufttrykket og varmesrålingen fra eksplosinene i at trænge ind i ventilationssystemet. Der blev også monteret et nyt støvfilter fra Luwa årgang 1984 og et nyt gasfilter også fra Luwa årgang 1989.

Der blev også lavet nødvands forsyning. Udenfor bunkeren blev der gravet en 1,5 meter dyb pumpebrønd hvorfra et "sugerør" blev ført ned til grundvandet. Fra brønden blev et vandrør ført ind i ventilationsrummet og koblet på bunkerens interne rørsystem. Hvis bunkeren skulle forsynes fra nødboringen skulle vandet kåges før det måtte drikkes.

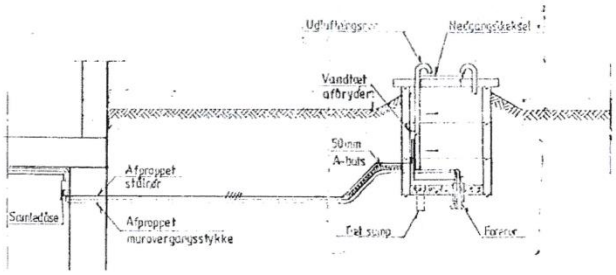

Det var også i 1990 – 92 at kommandocentralen fik nyt kommunikationsudstyr. Centralens gamle omstillingsbord og telefon installationer blev pillet ned og nye telefon ledninger blev trukket rundet i bunkerens rum. Nu skulle bunkeren nemlig kobles på det nye GK-net der internt forbandt alle totalforsvarets lokationer. Det gamle omstillingsbord med klapper og snoretræk blev erstatte af en OCS 100 automatcentral og et omstillingsapparat.

DET NYE BEREDSKAB

Da Den Kolde Krig sluttede i starten af 90'erne var Silkeborg en af de 20 kommuner udenfor det storkøbenhavnske område, der after den nye beredskabslov fra 1992 fortsat skulle opretholde et udvidet redningsberedskab, der skulle kunne yde en øjebliklig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger. Denne lov blev annulleret i 2002. I 1994 sketer der en større ombygning af bunkeren i det den nu skulle fungere som krisestyringsfasilitet.

Man nedlage signalrummet på nær 4 telefonbåse der blev flyttet ud i ordonnansgangen og da man nu skulle have plads til borgmester og kommunaldirektør samt teknisk tjeneste flyttede man køjerne ud fra det gamle politirum og ind i signalrummet. Derved fik det civileberedskab deres eget rum i bunkeren. I kommandorummet blev der bygget et lille glasbur til ABC-cellen og varslingspladsen. Der blev også opstillet en skranke midt i rummet så beredskabschefen og politiets representant og en sekretær havde fuld udsyn over situationskortene.

Den nye skrank i kommandorummet med plads til beredskabschef, sekretær og politiets representant. De store oversigtskort er monteret på glideskinner med kort i stor størrelse af alle områder i Silkeborg og omegen. Telefonen på vægen ved siden af kortene i baggrunden havde direkte fobindelse til byen to obseversionsposter.

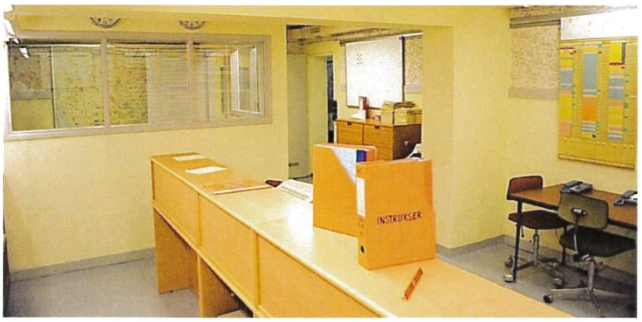

Kommandorummet med "glasburet" i baggrunden hvor ABC-cellen og varslingstjenesten var placeret. Ved det lille bord til højre i billedet sad de to indsatsledere O-1 og O-2. det var også ved det bord bunkerens radioanlæg var placeret.

For at øge og efektivisere samarbejdet mellen civilforsvaret og civiltberedskab fik det civilebredskab plads i civilforsvarets kommandocentral i slutningen af 1980'erne men det var først i 1994 at civil beredskab fik sit eget rum til borgmester og kommunaldirektør. Her kunne der også gøres plads til representanter fra socialforvaltning, tekniskforvaltning og fra Hjemmeværnet.

Det civileberedskabs (CB) arbejdsrum. Vinduet i baggrunden har forbindelse ind til kommandorummet og teknins tjeneste havde arbejdsplads ved bordet under vinduet. I skabene er der kort over el, vand og varmeforsyningen i Silkeborg. Kortene er er opdateret jevntligt helt frem til 2002. ved bordet i forgrunden sad borgmesteren og kommunaldirektøren. Dette rum var fra begyndelsen i 1964 indrettet til politimesterens arbejdsrum. Senere flyttede politimesteren ind i kommandorummet og rummet blev til soverum med plads til 12 personer.

Det vigtigste rum i bunkeren ser ud som det altid har gjort lige siden bunkeren blev bygget i 1960'erne. Det er køkkenet hvor utallige liter kaffer er blevet brykket i tidensløb. I bunkerens kantine kunne 10 mand spise samtidig. Bunkeren havde ingen lager af mad så man var afhænig af plejehjemmets køkken der lavede maden som så blev bragt til kommandocentralen.

Typisk 60'er køkken. Kakkelbordet til venstre var beregnet til at have el-kogeplader på. Selve kogepladerne står på hylden under kakkelbordet og oppe i hjørnet sidder køkkenets kraftstik der leverede strøm til kogepladerne der ikke måtte bruges når bunkeren kørte på nødstrøm.

1970 – 1994

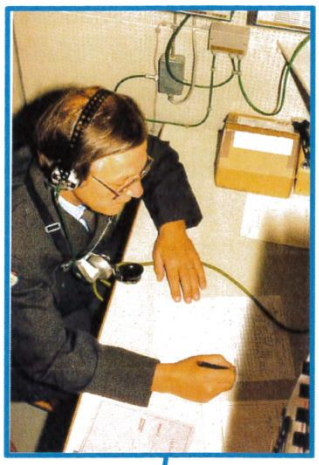

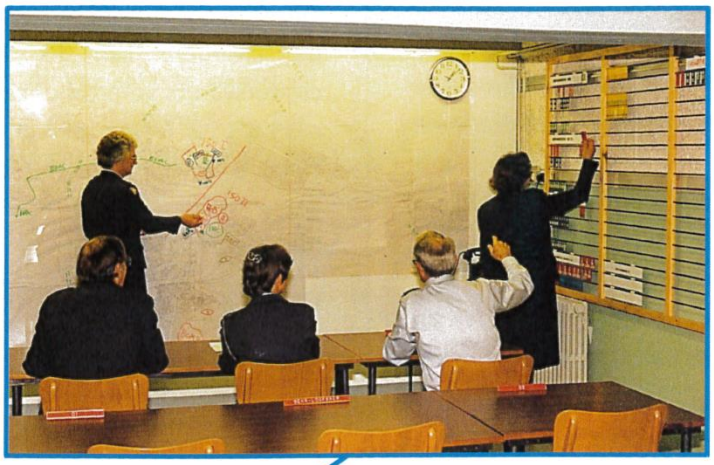

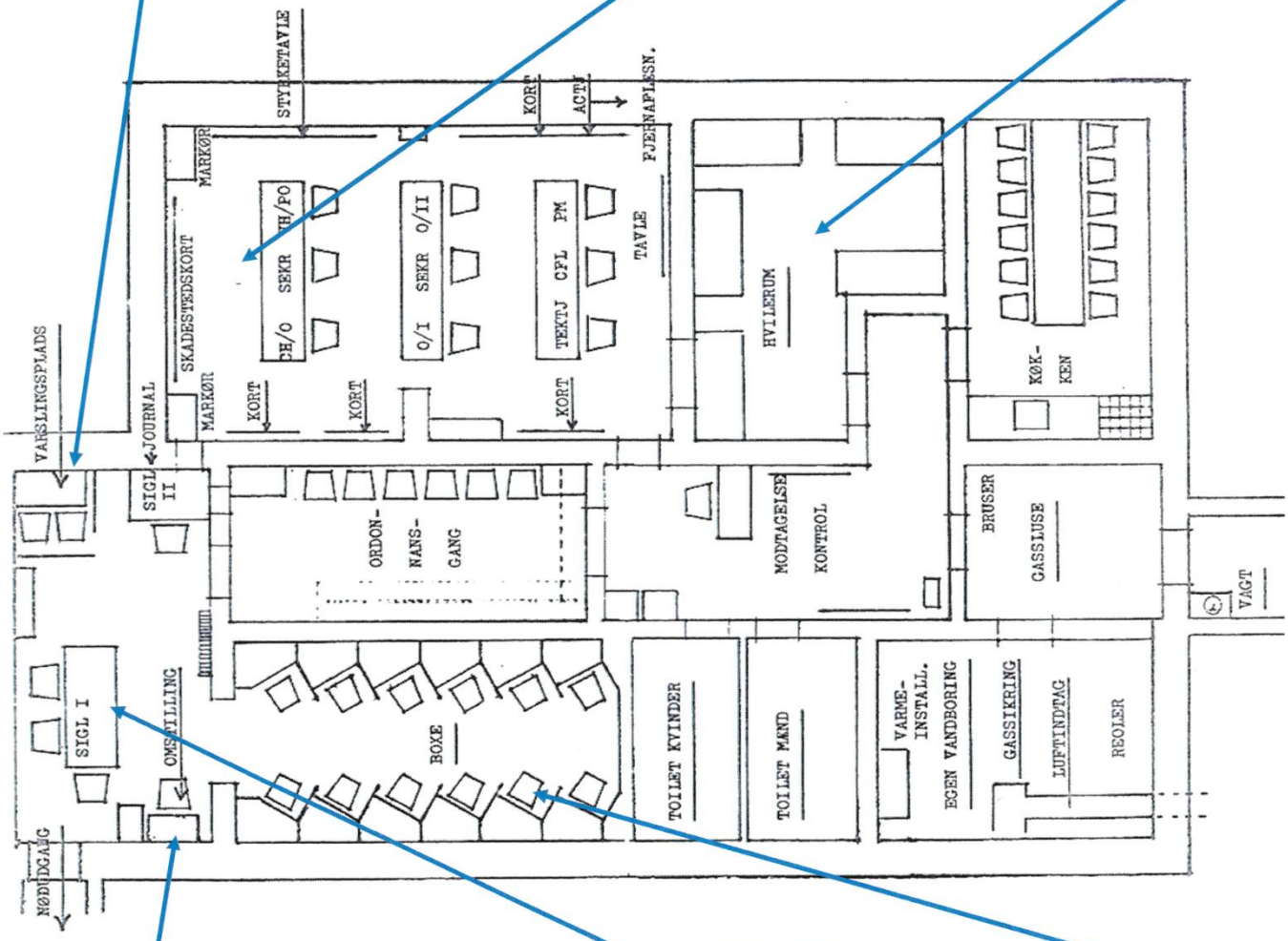
STYRETAVLE
KORT
AGT
FJERNAPLESN.
MARKØR
SKADESTEDSKORT
CH/O SEKR
R/PO
O/I SEKR
O/II
TEKTJ CFL
PM
TAVLE
HVILERUM
KØK-
KEN
VARSLINGSPLADS
JOURNAL
SIGL
II
ORDON-
NANS-
GANG
MODTAGELSE
KONTRÓL
BRUSER
GASSLUSE
VAGT
SIGL I
OMSTILLING
BOXE
TOILET KVINDER
TOILET MAND
VARME-
INSTALL.
EGEN VANDBORING
GASSIKRING
LUFTINDTAG
REOLER
NØDUDGANG

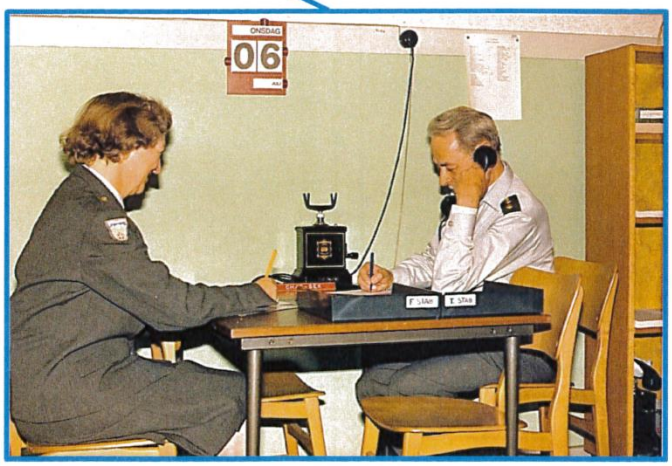
ONSDAG
06

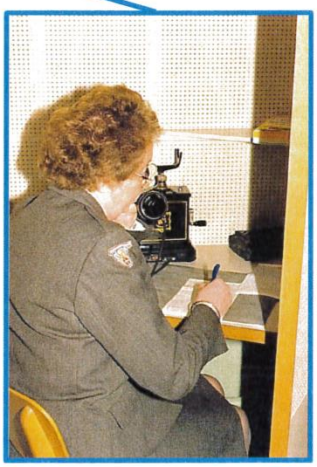

1994 – i dag

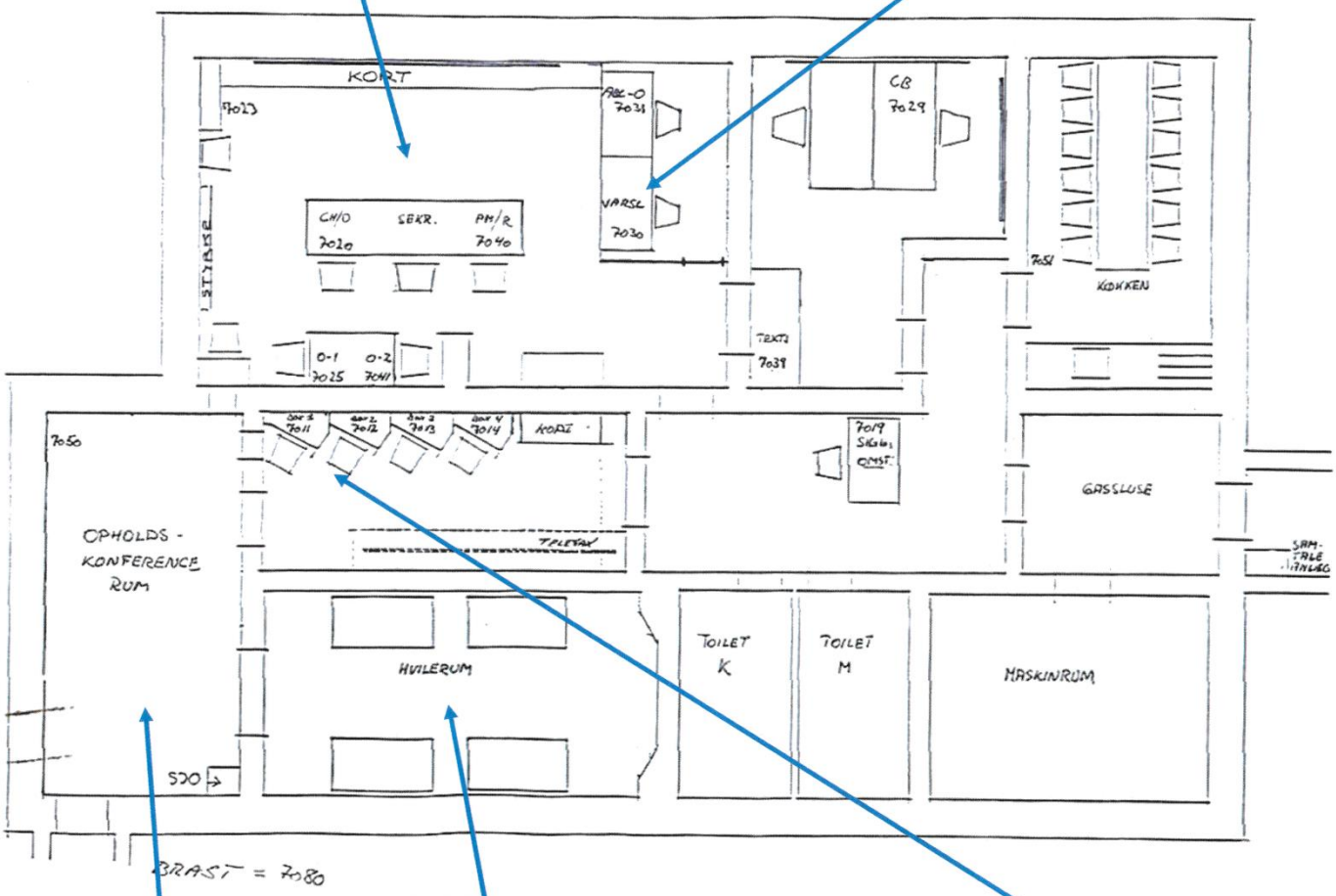
KORT
7023
REC-O
7031
CB
7029
CH/O
7020
SEKR.
PM/R
7040
VARSL
7030
STYRE
7051
KØKKEN
TEXT2
7039
O-1
7025
O-2
7041
7050
KORI
7019
GASSLUSE
OPHOLDS -
KONFERENCE
RUM
TOILET
K
TOILET
M
HVILERUM
MASKINRUM
SØ
BRAST = 7080

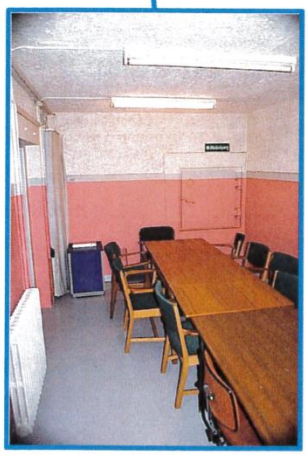

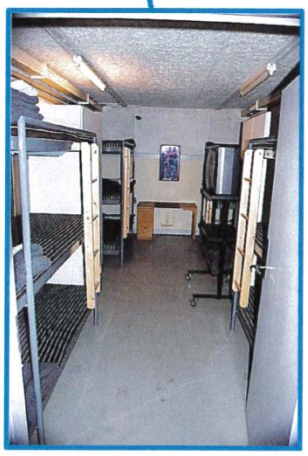

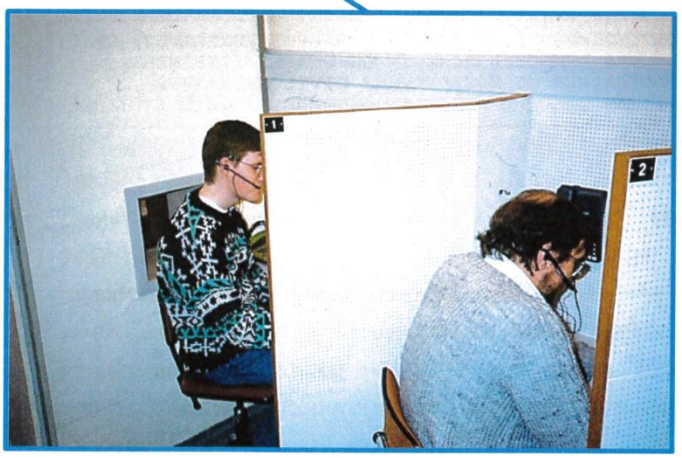

Kommunen var en af de 20 kommuner uden for det storkøbenhavnske område, der efter beredskabslov af 1992 fortsat skulle etablere et udvidet redningsberedskab, der skulle kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger (annulleret i 2002).

Skanderborg

Under besættelsen 1940-1945 havde Skanderborg en Kommandocentral for CB (civilbeskyttelse) under den daværende politistation.

Under Korea-krigen i 1950 blev beredskabet i byen øget og i årene derefter blev der ledt efter en egnet lokalitet til en ny mere sikker og moderne KC.

I 1952 overvejedes en tysk-bygget bunker ved Sølund (Regelbau 608) og i 1954 etablering i kælderen under Morten Brørup Skolen. Men det afslog Civilforsvarsstyrelsen.

Som konsekvens af Berlin-krisen 1961-1962 foreslog Civilforsvarsstyrelsen den tyskbyggede model L 484 (på tysk betegnet Unterstand für Funksendestelle) ”Bunker nr. 9” på arealet bag Vestergade som KC 115, hvilket blev besluttet.

Bunkeren er opført i september 1944 af det tyske Luftwaffe, som i 1944 placerede sit danske hovedkvarter i Skanderborg.
Vestergadebunkeren er af den såkaldte ”Regelbautype” udviklet efter 1935 i Tyskland. Det betød, at den blev bygget efter et særligt sæt standarder. Baggrunden var, at de tyske ingeniører derved kunne spare tid hver gang man skulle bygge. Bunkeren var af typen L484, og dens modelnavn på tysk var ”Unterstand für Funksendestelle”, dvs. bunker for radioterminal. Dens anvendelse/funktion var ”Nachtrichtenstände”, dvs. kommunikationsbunker.
Bunkeren var et led i den serie af radio- og radarstationer Luftwaffe lod opføre for at spore fjendtlige fly og guide egne bombefly og natjagere.

Det vides ikke præcist, hvilken funktion man i Luftwaffe havde tiltænkt Vestergadebunkeren. Der har været flere gætterier bl.a. i den illegale presse, hvor det forlød, at bunkeren skulle have været anvendt som radiocentral med direkte kontakt til Berlin. Sikkert er det, at den er opført som supplement eller udbygning af det eksisterende tyske anlæg i Skanderborg Dyrehave Stützpkt. Skanderborg, også kaldet "Fæstning Sølund".

Bunkeren kom imidlertid aldrig i brug. Masterne lå derude, men de blev aldrig rejst.

Da den blev indrettet til civil kommandocentral blev bunkeren sat i stand og nyindrettet med nødstrømsgenerator, nødbelysning, opvarmning, vandboring, kloakering, overtryksventiler mv. Desuden var etableret en nødudgang og der blev tilbygget et rum til den lokale Politimester.

I 1963 blev kommandocentralen taget i brug.

Der blev udarbejdet krigs- og civile beredskabsplaner - og frem til 1990 fungerede bunkeren som Kommandocentral med månedlige signal- og planspils øvelser.

Indgangen. Foto: Leif Juul Pedersen 2011

Signalrum. Foto: Peter Juul Rasmussen 2011

Interiør. Foto: Peter Juul Rasmussen, Skanderborg Historiske Arkiv 2011

Det er usædvanligt, at der er prioriteret plads til senge i de trange kommandocentraler. Foto: Morten Sandvad Jensen 2012.

Nødegeneratoren er en anden model end de traditionelle røde BUKH generatorer. Foto: Morten Sandvad Jensen 2012.

Kommandocentralbunkeren er i dag overgivet til Skanderborg Kommune, der i 2011 har besluttet at bruge den til formidling af Den kolde krigs historie indtil videre for skoleklasser.
Kommandocentralen i Skanderborg er nemlig unik i den forstand, at den fremtræder fuldstændig intakt med nøjagtig den indretning og det inventar, som den havde da Den kolde Krig blev afblæst.

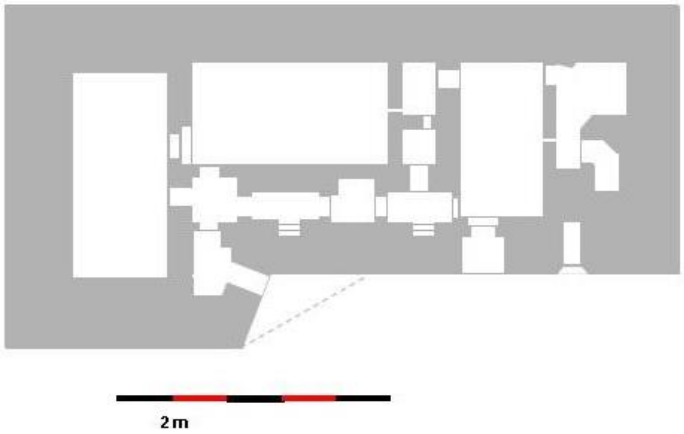

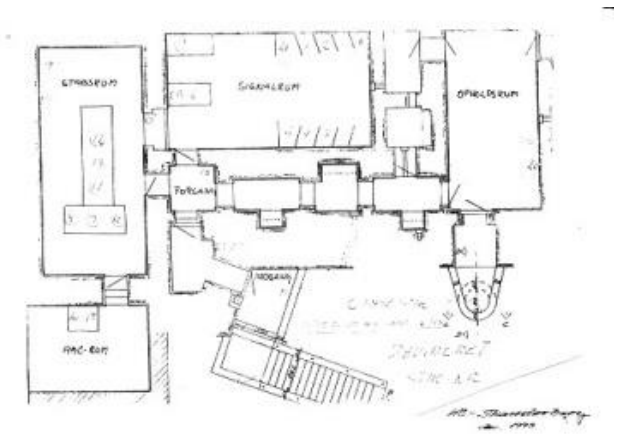

Til venstre: Grundplan før ombygning.
Til højre: Grundplan 1993. Politirummet er tilbygget nederst til venstre. På grund af tilbygningerne er bunkeren efterfølgende fejlagtig blevet kaldt en model L 484 SK.

På baggrund af rådgivning fra forfatterne til www.reganvest.dk er bunkeren blevet udpeget af Kulturstyrelsen som en af 25 steder på Danmarkskortet, der kan være med til at fortælle om livet under Den Kolde Krig.

Skive

Skives første KC lå i kælderen under Åge Nielsensvej 21 og er opført i starten af 50érne.

Skives KC under Åge Nielsensvej 21 var ikke sikret, men lå i en almindelig kælder. Foto: Karsten Pedersen 2013

I 1967-1968 opførtes en ny kommandocentral på Skive tekniske Skole. Centralen var færdigbygget i sommeren 1968.

Indgangspartiet. Foto: Søren Andersen 2012.

Situationsrummet. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

Opholdsrummet er malet i Beredskabsstyrelsens farver. Foto: Martin Pagh, Jysk Koldkrigsforening, 2014

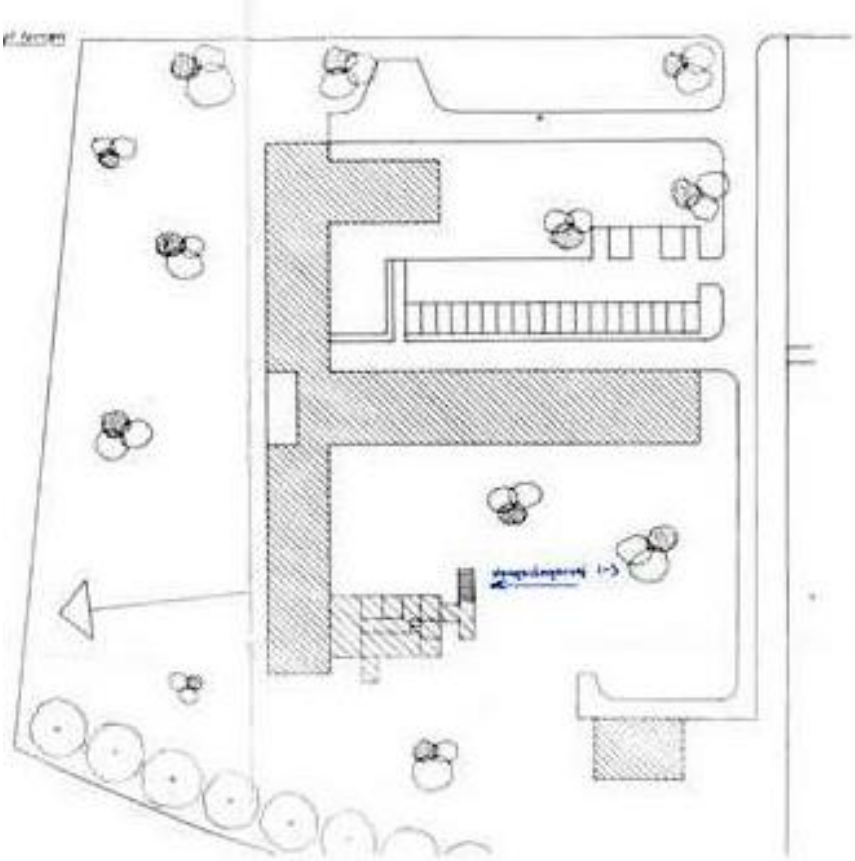

KC'ens beliggenhed på Kongsvingervej 1-3 v. Skive tekniske skole. Udlånt af Beredskabsinspektør Per Diesel Kristiansen

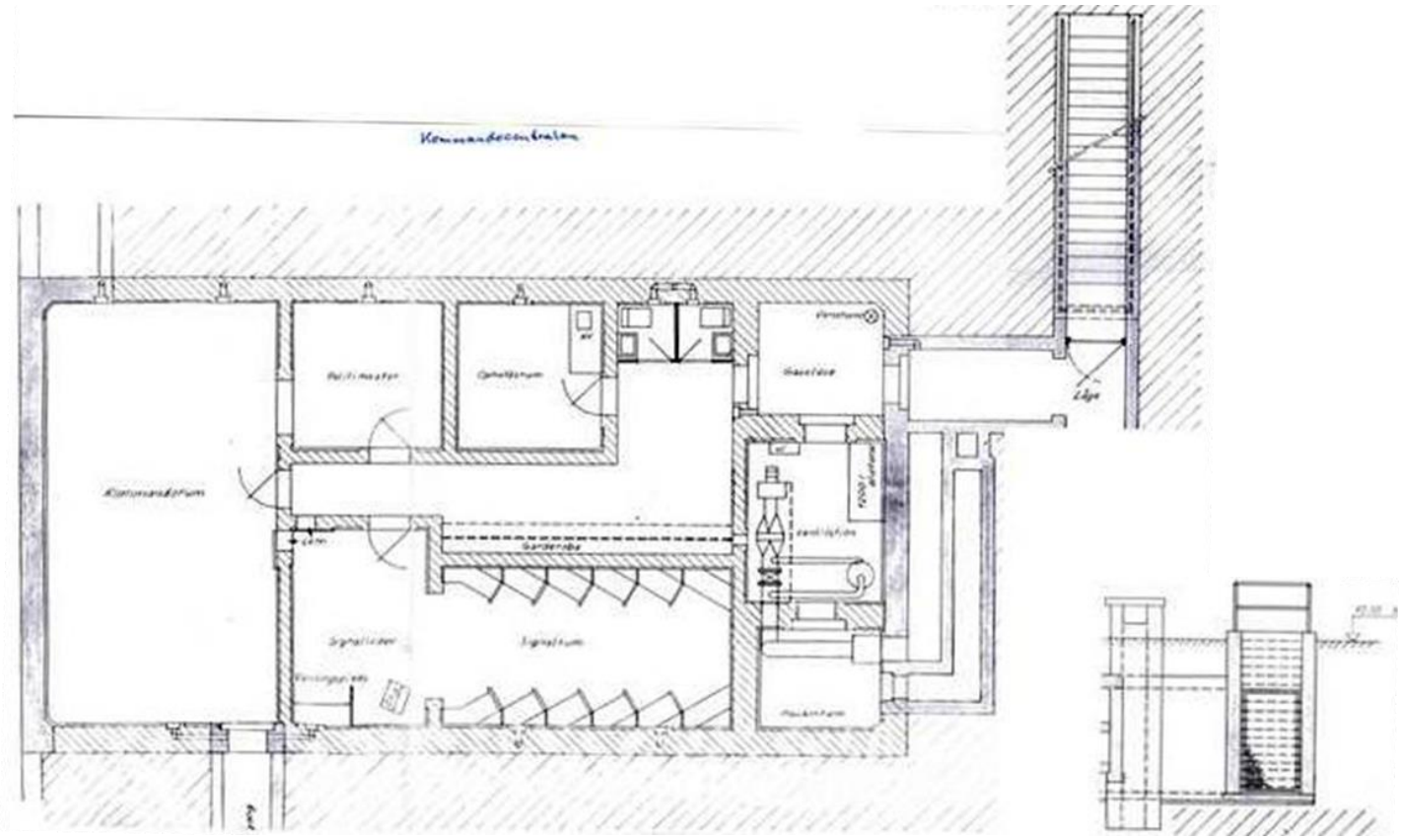

Grundtegning. Udlånt af Beredskabsinspektør Per Diesel Kristiansen

KC'en fungerer i dag som mødelokale for Beredskabsforbundet. Der er ikke installationer i den mere, men den er i fin stand.

Det nye rådhus i kommunen har sikrede telefoner etc., så mødelokalet i forbindelse med borgmesterens kontor antages at ville være den oplagte lokalitet.

Skjern

Læs spændende artikel om Skjern KC i Jysk Koldkrigsforenings medlemsblad december 2015:

Danmarks mindste kommandocentral

Af: Tommy Cassøe

Jysk Koldkrigs forening har sat sig for at registrere alle kommandocentraler i Danmark for at få størst mulig overblik over det kommunale og statslige beredskab under Den Kolde Krig.
Den 24. juli var vi igen ude for at registrere kommandocentraler. Denne gang gjaldt det centralerne i Tarm og Skjern.

I Skjern fik vi lidt af en overraskelse da vi kom ind af den store panserdør der sad i gavlenden, på en af de gamle bygninger, i det kompleks der udgøre Kirke Skolen i Skjern. Kommandocentralen var desværre tømt for alt inventarer lige bortset fra nogle enkelte kort der hang i kommandorummet og andre små ting. Det specielle ved lige netop denne central er at det er den mindst kommandocentral vi endnu har set. Centralen har et gulv areal på kun 63,5 m². På dette relative lille areal er der en gassluse, en forgang, et ventilations- og køkken rum, to toiletter, et signalrum og et kommandorum. En anden ting der gør centralen speciel er at bunkeren ikke er udstyret med en nødstrømsgenerator eller egen vandboring.

En nødstrømsgenerator skulle formodentligt placeres oppe i skolegården uden for bunkeren og blive tilsluttet til bunkeren via et "landstik".

Kommandocentralen blev opført i perioden 1962 – 63 og blev først nedlagt i 2010 hvor den blev overdraget til skolen med alt indhold. Men da skolen manglede depotplads blev centralen tømt for at gøre plads til diverse.

Det lille ventilationsanlæg med gasfilter og el ventilator samt en varmeflade. Luften blev formentlig suget ind gennem et udvendig sandfilter. Til venstre anes køkkenbordet og bag fotografen er de to toiletter placeret. Læg mærke til at der ingen dør er ind til centralens øvrige rum hvilket må have medført et meget støjende arbejdsmiljø i bunkeren.

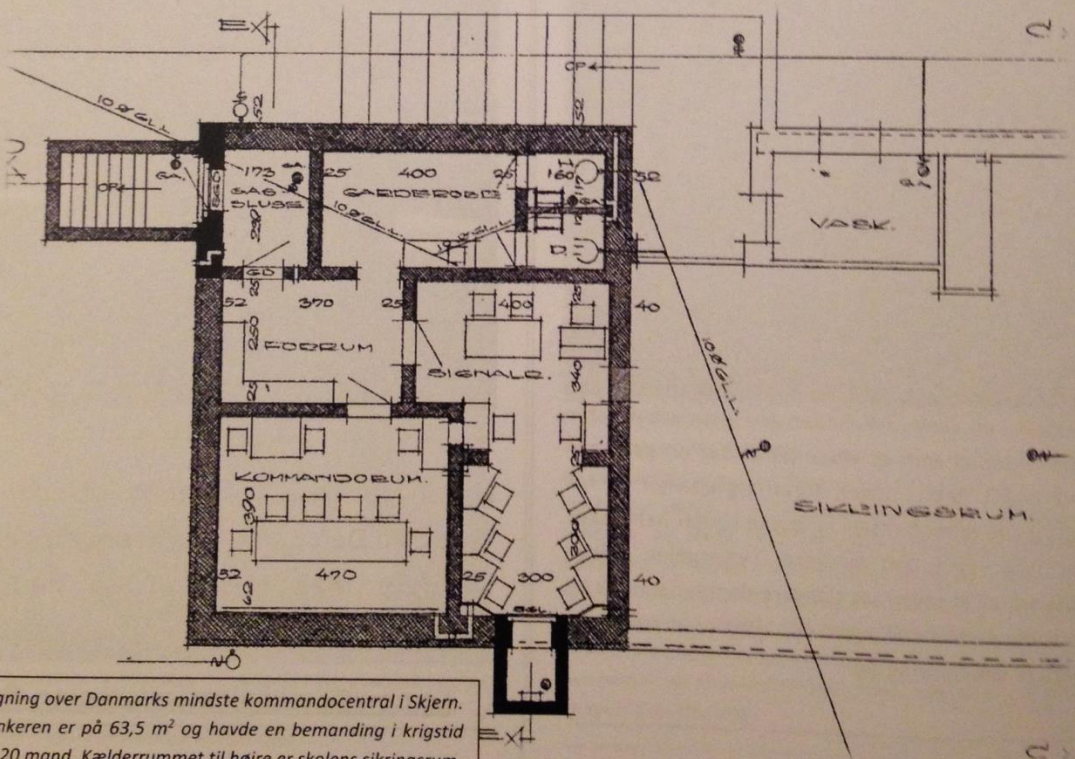

Tegning over Danmarks mindste kommandocentral i Skjern. Bunkeren er på 63,5 m² og havde en bemanding i krigstid på 20 mand. Kælderrummet til højre er skolens sikringsrum.

22

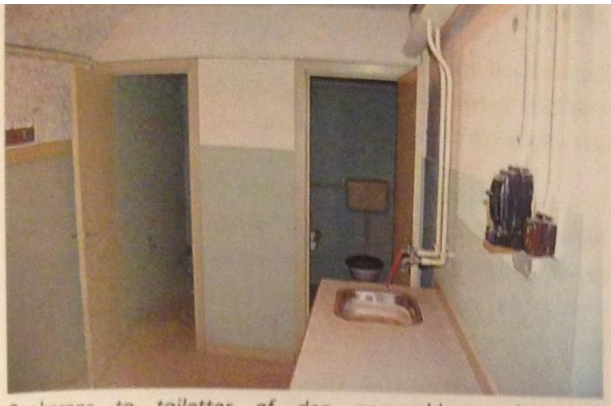

Bunkerens to toiletter af den gammeldages slags. Da mandskabet i kommandocentralen var af begge køn er der et herre og et dame toilet. I forgrunden ses køkkenbordet med vask og på vægen sidder et kraftstik hvor der kunne tilsluttes et par elektriske kogeplader.

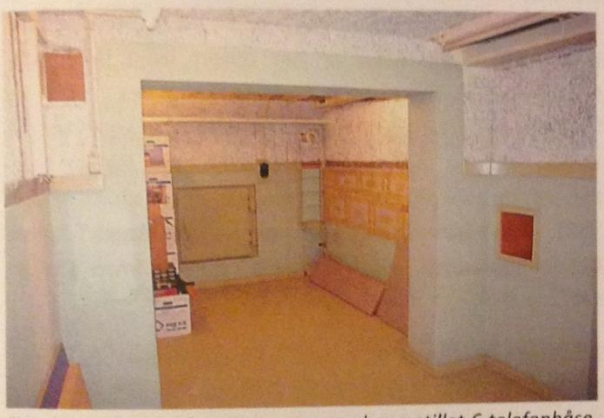

Signalrummet. I det bagerste rum var der opstillet 6 telefonbåse. Bagerst ses bunkerens nødudgang der føre ud og op i skolegården. Det lille "vindue" der ses til højre har direkte forbindelse ind til kommandorummet. Her kunne signallederen aflevere og modtage signaler til/fra signalfordeleren i kommandorummet uden at forstyrre ledernes arbejde. Det var også i signalrummet at omstillingsbordet og varslingspladsen var placeret.

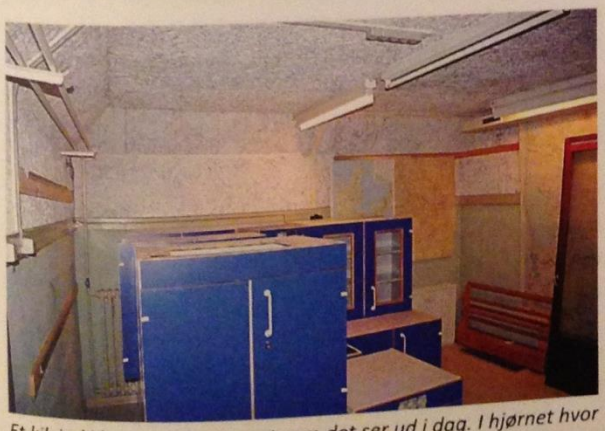

Et kik ind i kommandorummet som det ser ud i dag. I hjørnet hvor kortene hænger sad centralens ABC-beregner og det var også her at instrumentet til fjernaflæsning af intensitetsmåleren sad. Selve intensitets måleren skulle placeres i en trækasse i skolegården.

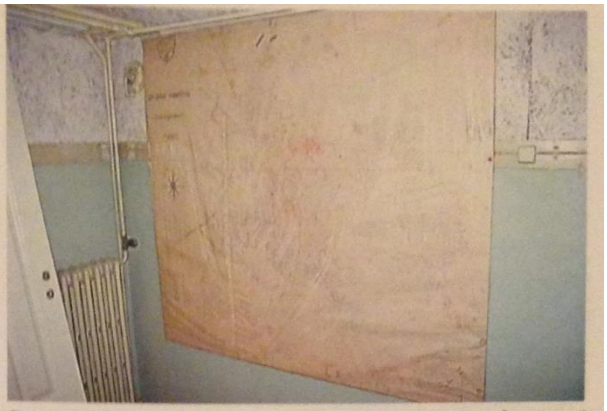

Det store skadesteds- og oversigtskort hænger stadig på vægen i kommandorummet. Det var på dette kort at en markør markerede skader o.l. så civilforsvarschefen og hans stab hele tide havde overblik over situationen uden for bunkeren og handle derefter.

På vægen i kommandorummet hænger denne "hjemmelavede" tavle. Tavlen viser via de små pærer varslingstilstanden i de 7 regioner. Når en pærer lyser betyder det at der er luftalarm i den pågældende region. Hvis pæren blinker betyder det at der forvarsel/alarm for radioaktivt nedfald (Skjern KC ligger i region II) klokken til venstre ringer hver gang en af pærerne ændre status så personalet i kommandorummet blev opmærksom på ændringen i varslingstilstanden. På tavlen er der plads til at skrive tidspunkt for alarmen. Pærerne og klokken blev styret af varslingstelefonisten i signalrummet hvor der formodentligt har hængt en tavle magen til.

Fotos af: Martin Pagh

23

Struer

Struer KC er opført i 1953.

KC'en har været oversvømmet mindst to gange og endte med at stå næsten tom.
Bunkeren blev revet ned, da Gimsing Skole, som den lå under, også blev revet ned i 2018.

Fordelingsgangen. Foto taget af Kris Thestrup 2016

Nødgeneratoren. Foto taget af Kris Thestrup 2016

Kommunen har i forbindelse med den nye beredskabsplan fra 2009, indrettet nye krisestyringsfaciliteter. Det er ikke kommandocentraler eller beskyttelsesrum, men alm. kontorfaciliteter.

Thisted

Thisted KC er bygget i 1956 ved hjørnet af Thylandsvej og Grønningen og udgør en del af kælderen af en etageejendom opført på samme tid. KC'en er kun på ca. 100 m2.

Indgangspartiet. Foto: Jens Andersen 2011.

Situationsrummet.

Foto til venstre: I højre side ses nødudgangen, der fører ud i terræn på modsatte side af etageejendommen. Døren til venstre fører ud til en fordelingsgang.

Foto til højre: I bunden af situationsrummet ses en luge ind til kommunikationschefens kontor. Gennem denne luge kan der rækkes signaler (beskeder og ordrer) frem og tilbage.

På grund af kommunens mellemstore størrelse skulle den lokale Politimester ligeledes være repræsenteret i KC'en (eventuelt via Politimesterrepræsentant). Men på grund af KC'ens begrænsede størrelse ville politiet – imod sædvanen – ikke have eget kontor.

Foto: Jens Andersen 2011.

Kommunikationschefens kontor. Lugen ind til situationsrummet ses i bunden af billedet. Foto: Jens Andersen 2011.

Signalrummet. I bunden ses kommunikationschefens kontor. Foto: Jens Andersen 2011.

Til venstre en oprindelig telefon fra bunkerens ibrugtagelse i 1956.

Foto til venstre: Køkken og opholdsrum. Den tynde gasdør fører ind til maksinrummet.

Foto til højre: Mørke farver får fordelingsgangen til at se dunkel ud.

Foto: Jens Andersen 2011.

Maskinrummet.

Foto til venstre: Nødgenerator, der sandsynligvis er af nyere dato muligvis fordi den oprindelige trængte til udskiftning. I baggrunden ses ventilationsanlægget.

Foto til højre: Hvis strømmen incl. nødstrømmen går kan man manuelt rense luften ved at dreje på dette apparat.

Foto: Jens Andersen 2011.

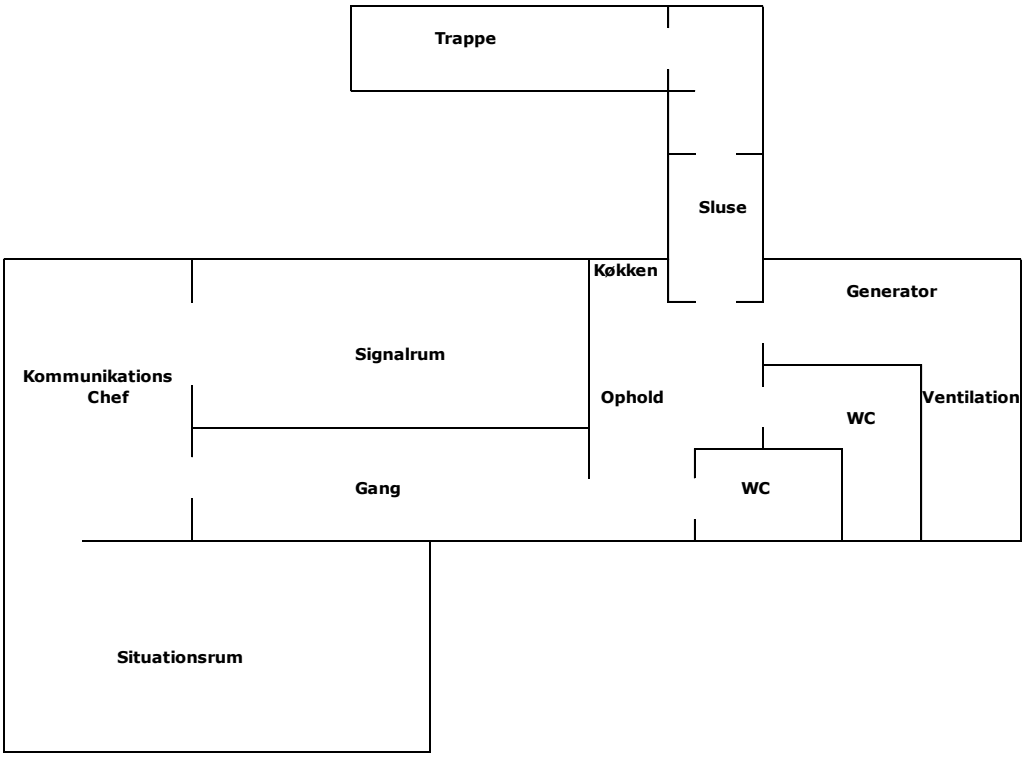

Grovskitse.

Bunkeren blev i 1992-93 forsynet med et nyt telefonsystem, en ny generator og gulvtæpper til afbødning af lyden. Den var i brug til øvelser frem til 1998 og som varslingscentral frem til 2000.
Fra februar 2016 bruges bunkeren som klublokale for Besættelsestidshistorisk Selskab for Thy og Vester Hanherred.

Viborg

Viborg KC ligger under Nordre skole. Den blev taget i brug i 1963-64.
Der har været afholdt øvelser i den hver uge i ca. 30 år og KC'en har – som én af meget få KC'ere - været i brug under en rigtig krise, nemlig 'Vinterkrigen' i 1979. Læs den spændende historie her (fra Jysk Koldkrigsforenings medlemsblad):

VINTERKRIGEN I 79

I 1978 kom vinteren til Danmark og natten til den 30. december faldt temperaturen til under minus 20 grader i det indre af Jylland. De lave temperature resulterede i at borgerne i Viborg skruede op for varmen. Det gamle fjernvarmenet der som et af de første blev etableret i 1954 var temmelig nedslidt efter lang tids misvedligeholdelse. Fjernvarmeværket kørte for fuld kraft med en udgangs temperatur på 170 grader. Men de gamle rør kunne ikke holde til trykket og den 31. december skete der et nedbrud på et hovedrør hvilket startede en hel kæderektion hvor det ene varmerør efter det andet sprang og det begyndte at blive koldt i de små hjem i Viborg hvor store dele af byen nu var uden varme.

Varmeværket haste indkaldte alt mandskab der straks blev sendt ud for at udbedre skaderne. Også beredskabet fik mere travlt end normalt på en nytårsaften da flere og flere borgere ringede til varmeværket, politiet og brandvæsnet for at høre hvad der var sket.

Ildebrandene, snupper vi ind imellem alt det andet

Det kommunale brandvæsen og civilforsvar i Viborg fik travlt – ud over de normale gøremål som hurtigt blev begrænset til det allermeste nødvendige skulle beredskabet nu også sørge for de ældre og syge i eget hjem. Der skulle udleveres el varmeblæsere til de ældre og spædbørnsfamilierne samtidig med at børnehaver og vuggestuer skulle evakueres til steder hvor der stadig var lidt varme. Også fjernvarmeværket skulle forsynes med vand til kedlerne. Der blev pumpet over 100 kubikmeter vand på anlægget i timen for holde trykket oppe i den lille del af byen hvor der stadig var varme.

Beredskabets 70 radioanlæg blev sat på en hård prøve da kommunikationen mellem varmeværket, beredskabet og politiet samt de mange reparations-hold skulle holdes oppe. Kommunikationen blev yderligt besværliggjort da de mange brud på varmerørene også ødelagde telefonkabler. Godt en uge inde i det nye år skete der et brud på et stort hoved telefonkabel der udover 1200 abonnenter også havde forbindelse til store del af det kommunale og amtets netværk. Dette brud fik beredskabschefen til aktivere byens kommandocentral hvor centralens direkte forbindelser til de vigtigste kommunale og amtslige institutioner blev tilkoblet og det frivillige civilforsvars signalpersonale blev indkaldt og fire telefonister bemandede i treholdsskift kommandocentralen i en hel uge.

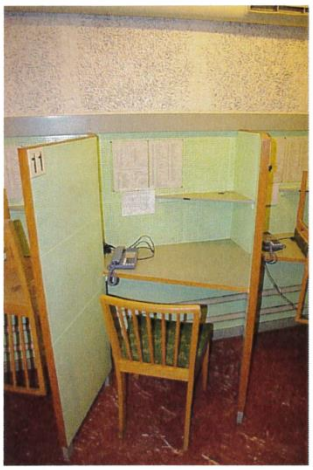

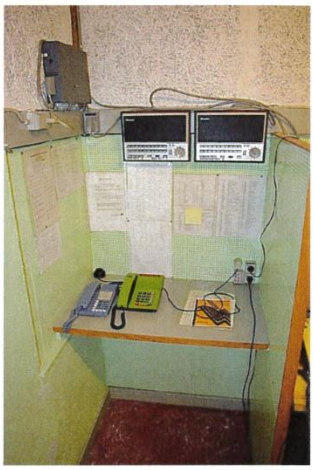

I kommandocentralens signalrum var de mange vigtige forbindelse mellem kommunens mange lokaliteter for alvor aktiv i en hel uge. Også bunkerens radioanlæg var koblet op så kommunikationen var total i hele kommunen.

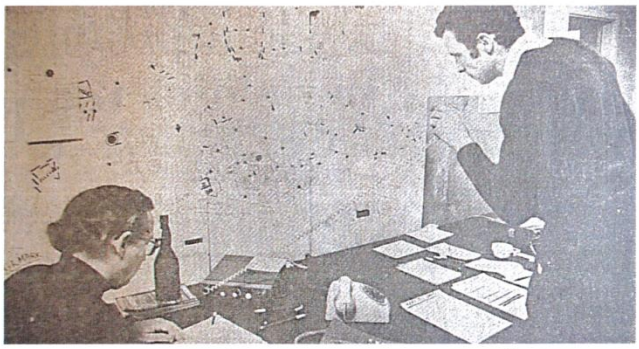

Også i varmeværkets kommandorum var der travlhed. Det var her fra arbejdet med reetablering af varmenette blev koredineret. På vægen hænger et kort over hele Viborg hvor alle rør brudene var mærkeret med forskellige farver alt efter hvilken rækkefølge de skulle repareres.

På randen af undtagelsestilstand

Det store nedbrud på varmenette i Viborg varede 17 døgn før situationen igen var nogenlunde normaliseret. Manglen på varme havde også en række følgevirkninger der virkeligt satte byens beredskabsplanlægning på prøve. Ud over mangel på varme blev byen også ramt af flere strømafbrydelser på grund af de mange el-varmeapparater som belastede el nettet voldsomt. Også vandværket havde problemer med frosne vandrør der sprang. Mange kældre blev oversvømmet af enten frostsprængte vandrør eller af fjernvarmevand ude fra gaden der sivede ind i husene. Skolerne måtte holde lukket og børnehaver, vuggestuer og ældre måtte flyttes rundt i kommunen hvilket gave et stort logistisk arbejde.

Da det hele var overstået var det officielle tal på brud på varmerørene oppe på i alt 500 brud og en kedel på varmeværket var ligeledes sprunget læg.

Viborg kommune blev ved kommunalreformen i 2007 lagt sammen med en række mindre kommuner. Af disse kommuner havde kun Viborg og Bjerringbro en KC.

Den nye Viborg kommune kan udøve kriseledelse fra enten Viborg Brandstation eller Viborg Byråds Sekretariats mødelokale, afhængig af situationen.

Viborg Brandstation vil dog så vidt muligt blive foretrukket på grund af tilgængelig it og nødstrøm m.m.

Ifølge kommunens beredskabsplan kan den gamle Viborg Kommunes Kommandocentral på Nordre skole i Viborg benyttes i "særlige tilfælde".

Indgangspartiet. Foto: Tommy Cassøe 2013.

Situationsrummet. Foto: Martin Pagh 2013.

Singalrummet. Foto: Martin Pagh 2013.

Nødgenerator og ventilationsanlæg. Foto: Martin Pagh (til venstre) og Tommy Cassøe (til højre) 2013.

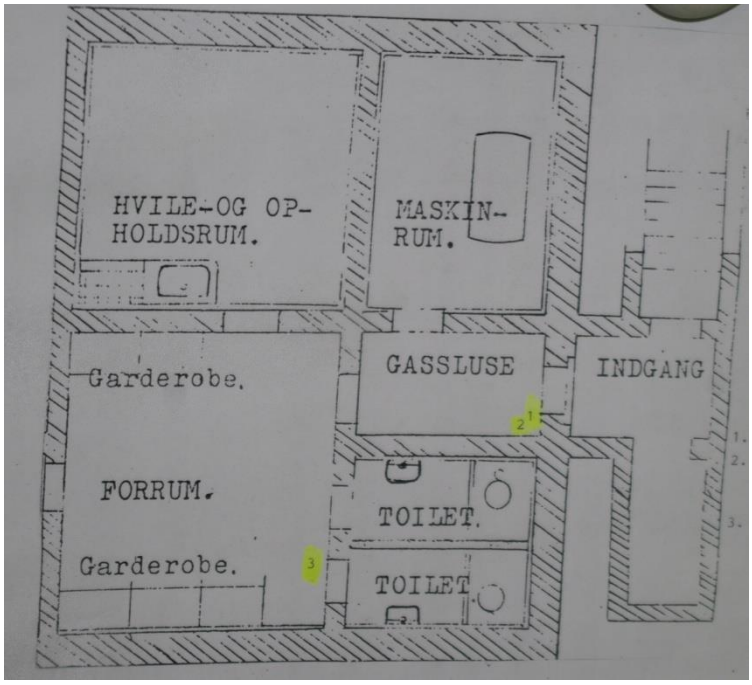

Grundplan. Foto: Tommy Cassøe 2013.

Poul Holt Pedersen og Karsten Pedersen forfatterne@reganvest.dk. Se "Danmarks dybeste hemmelighed. REGAN VEST – regeringens og kongehusets atombunker", www.reganvest.dk og www.facebook.com/reganvest